EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Kolmapäeval, 5. sept. 1973
Nr. 68 (3856) **15. aastakäik**

Reino Sepp.
Högholmsgränd. 31.
127 46.

Balti vaidlus Göteborgi suurajalehes

GÖTEBORG (EPL) — Göteborgi suurima ajalehe Göteborgs-Posteni veergudel arenes vaidlus Baltikumi küsimuses Andres Küngi raamatu "Vad händer i Baltikum" taustal. Raamat oli erutanud kommunisti Bågenholmi, kes esineb vpk kandidaadina valimisil. Tema Kremli kaitsvat kirjutist kommenteeris ajalehe toimetusliige Ingrid Segerstedt-Wiberg ja lõpuks vastas Andres Küng ise nendele mõlematele. Lõppsõna jäi aga toim. Segerstedt-Wibergile, kes köneleb veel kord "poliitilistest realiteetidest".

Kommunist Gösta Bågenholm ütles oma artiklis m.h., et "need ei olnud mitte vene õiksused, kes likvideerisid vabaduse Baltikumis. Kodanikuvabadused ja -õigused kõrvaldati juba iseseisvuse ajal".

Ta ütleb teisal: "Andres Küng tahab kinnitada, et sovjetiarmee dirigeeris valimisi. Kommunistid võitsid ju. Aga mispärast nad ei pidanud võitma? Töötav rahvas oli ju kogu 19-nda sajandi taotlenud töölistevõimu.

On loomulikuks nähtuseks, et töölised võitlevad kapitalistide vastu. Kuid on vaevalt usutav, et rahva enamus saavutas endale õigused baltidiktatuuride".

Bågenholm leiab edasi, et alles 60-ndail aastail läbiviidud detsentraliseering on "Balti vabariigid" muutnud ka "ökonoomselt iseseisvaks". Küng peatub kirjanike ja pastorite juures, aga meil puuduvad andmed sovjeti tööliste argipäeva kohta. Kuidas elab see, kes 1905 ja 1917 tõstis mässu tsaari vastu ja andis oma hääle a. 1940 kommunistidele".

— Selle asemel väidab Küng, et kui Baltikum oleks jäänud kapitalistiikuks ja Balti diktatuurid oleksid kõrvaldunud a. 1945, olnuks elustandard kõrgem kui tänastes sovjetivabariikides.

Bågenholm ütleb lõpuks: "Küngi raamat on huvitav ainult nendele, kes seavad endid selle järgi, kuidas eksiilbaltlased tahavad näha arengut kolmes sovjetivabariigis — Eestis, Lätis ja Leedus.

Milleks läheb vaja Invandrarutredningu küsimusi ja ankeeti

Invandrarutredning, parlamentaarne asutus, milline väljaspool Invandrarverketit uurib sisserändajate ja vähemuste vajadusi ja probleeme Rootsis selle ala tulevase poliitika kujundamiseks, saatis hiljuti eesti organisatsioonidele ankeedi, milles esitatakse küsimusi nende laadi, eesmärgi, liikmeskonna jne. osas. Sellega seoses kerkis mitmel pool küsimusi, milleks on sellist ankeeti vaja ja eriti selliseid küsimusi.

Ringhäälingu OBS-programmis küsis näiteks Agu Kriisa, Malmö Eesti Seltsi esimees, kas tegemist ei ole vaadete registreerimisega ja avaldas kartust, et vastused võiksid huvitada näit. idasaatkondi.

Ta sai rahustava vastuse Invandrarutredningi peasekretärilt Jonas Widgrenilt. Ja vahepeal otustas Rootsi Eestlaste Esinduse juhatus soovitada ankeedile vastamist.

Agu Kriisa tundis huvi, miks Invandrarutredningen majandusliku -abi jaotamiseks peab ankeedi korraldama, kui tegelikult rahuldamata on rida eesti organisatsioonide toetuspalveid ja samuti on keeldutud pressitoetusest eestlaste ajalehele.

Invandrarutredningu sekretär Jonas Widgren om vastuses OBS-is rõhutas, et asutusele on ülesandeks tehtud toetussüsteemi väljatöötamine, kusjuures kõik senised toetuspalved on ametivõimude poolt jäätud ootama Invandrarutredningu vastavat ettepanekut.

Kui on küsimuses selle ülesande teostamine, on Invandrarutredningil vaja pilti, milliste organisatsioonidega ja kui paljudega on tegemist, millised on nende soovid ja majanduslikud probleemid.

Rootsis on umbes 700 etnilise iseloomuga organisatsiooni ja arusaadavalt on absoluutselt vajalik nende kohta andmeid koguda, et üldse riigieelarvelist toetust nendele rakendada. Arusaadavalt käsitletakse ankeedi andmeid konfidentsiaalselt, rõhutas Widgren.

Need on vaid tulevaste ettepanekute statistiliseks aluseks. Kui aga mõni organisatsioon tunneb erilist muret, siis on tal täielik vabadus vastamata jätta, ilma et nad selle juures kaotaksid abisaamise õigust.

Kuid kõigile peaks selge olema, et uurimus tegutseb täpselt samal viisil kui näit. andmete kogumisel muude organisatsioonide, näit. karskuscalaste, kohta.

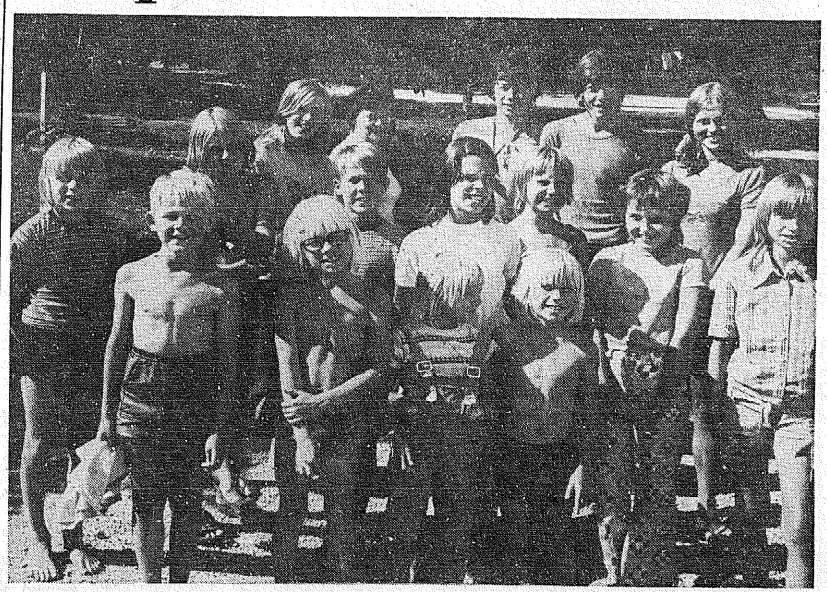
Siin võib lisada, et Jonas Widgren on mitmet puhku isiklikult esinedes välja astunud vähemuste ja ka eestlaste õiguste kaitseks. Invandrarutredningu teise sekretärina töötab m.h. Alur Reinans, tuntud eesti avaliku elu tegelane.

Lätis vööraid 43,2%

Teatmikust "NSV LIIT" selgub, et 1971 aastal oli Lätis 2.386.000 elanikku, nendest ainult 56,8 protsenti lätlasi, kuna muulasi on 43,2 protsenti (venelasi 29.8, valgevenelasi 4, poolakaid 2,7, ukrainalasi 2,3, leedulasi 1,7, juute 1,6 ja teisi rahvusi 1,1 protsenti).

Töenäoliselt on a. 1973 muulaste osatähtsus veelgi tõusnud. Kas varsti on rohkem kui pooled muulased?

Lapsed Saksast Rootsis

Eesti lapsi Saksamaalt Ojamaa suvikodus, Vasakult — Mati Rohumets, Tõnis Lütsepp, Michael Tali, Virve Rohumets, Roland Tali, Toomas Lütsepp, reisijuht Ellen Allas, kõikide lemmik Inga Tali (traks-pükstes), Reet Schmidt, Robert Suu, Olav Tali, Birgit Tali, Olev Koha, Martina Taska, Aita Nurmissaar ja Sigrid Wilp.

Viimased kakskeist aastat on Ojamaa suvikodu Gotlandil järjekindlalt vastu võtnud ka grupi eesti lapsi Saksamaalt — algatuse selleks tegi aastal 1962 Helmi Mäelo.

Saksamaa eesti lapsed saavad sel teel kontakti eesti lastega Rootsis ja kuna Saksamaa lapsed ei kõnele rootsi keelt ja Rootsi lapsed saksakeelt, siis sobib eesti keel suurepäraselt "rahvusvaheliseks" kelleks.

EPL-pildile koondunud tänavune Saksamaa eesti noorte grupp saabus Eesti Põgenike Koondis Saksamaal poolt saadetuna ja Eesti Abi Suvikodude Kuratooriumi külalistena, viibides Ojamaal teises vahetuses.

Majanduslikult aitasid kaasa Balti Humanistlik Ühing, ja Eesti Abi Invaliidfond.

Küsimus parteidele:

Kuidas suhtute idarahvaste VABADUSSE?

Kuidas suhtuvad rootsi demokraatlikud erakonnad raudeesriide taha jäänud rahvaste vabadusküsimustesse ja sealt tulnud põgenike varjupaigaõigusse? See ja teised küsimused huvitavad idaeuroopa põgenike koostöökomiteed (Fria östeuropeiska flyktingars samarvetskommitté), millise esimees Alexander Bedö esitas nced kirjalikult erakonnajuhtidele, paludes vastust veel enne valimisi, et idaeuroopa põgenikest Roctsi kodanikel oleks kergem orienteeruda.

Kirjas erakondadele ütel-dakse kokkuvõttes:

Läänes on praegu hästi teada, et elu raudeesriide taga on mitmetes sektorites raske surve

Järg lk. 7

EPL

Kolmapäeval, 5. sept. 1973

Vaikuse eel?

Stalinil õnnestus see, mille poole tema praegused järeltulijad aste-astmelt püüavad ilma suurema eduta — totaalselt vaikima panna kõiki opositsioonilisi hääli. Kas siis füüsiliselt likvideerides või hirmuga vaikima sundides. Stalin saavutas maailmas ennenähtamatu terroriautoriteedi, mida ekslikult on nimetatud "stalinismiks", sest tegelikult teostas ta vaid vägivallale ehitatud ideoloogiat ainuüksi partei ja "proletariaadi diktatuuri" huvides, kindlustades nende vähemusvõimu terroriga enamuse vastu.

Kremlis ei ole kunagi unustatud Stalini ja tema meetodite efektiivsust, kuigi tema surma järele amnestiatega, rehabiliteerimistega ja isegi kogu süü veeretamisega lahkunud diktaatorile. Kellelgi teisel ei olnud nimelt sellist kontsentreeritud võimu ja tausta ka parteis, et sama poliitikat jätkata. Nii tuli "sammud tagasi", mida Lenin õpetab (kahe sammu juures e d a s i, võib olukord sundida astuma mõnikord üht sammu t a g a s i!).

Sisemiste võimuvõitluste tõttu, samuti ka muutunud rahvusvaheliste suhete tõttu osutus aga kiire ja efektiivne vanadele meetoditele tagasiminemine võimatuks. Olukord, mis on Kremlis palju muret tekitanud, sest n.n. nõukogude ühiskonnakorra ülelhoidmine eeldab rangeimat rezhiimi kodanike ja nende vaadete üle. Partei peab mõtlema ja mitte rahvas ise.

Vahepealne pehmenemine ongi avaldunud eeskätt "oma-peaga-mõtlemise" kiires arengus, mida ette võetud abinõud ei ole küllaldaselt suutnud lämmatada. Haritlaste — kirjanike ja teadlaste — protestid on kujunenud sagedasik ja mis kõige hullem, need kajavad vastu välismaailmas. Sunnitööle saatmised ja vaimuhaiglatesse paigutamised ei ole avaldanud sama mõju kui Stalini NKVD-troikad vabade kätega vägivalla tarvitamiseks füüsilise likvideerimiseni ja lavastusprotsessid, kus kõik alati üles tunnistasid enne mahalaskmist.

Nii siis tulebki, et julged mehed Moskvas annavad välisajakirjandusele intervjuusid, üksikisikud, isikutegrupid ja tagakiusatud usklikud pöörduvad Liitunud Rahvaste poole appihüüetega jne. Kui Pasternak sai Nobeli auhinna, siis õnnestus rezhiimil teda põrmu vajutada, sest Pasternak ei hakanud kunagi vastu. Nüüd aga osutab kartmatust tema hilisem Nobeli-kolleeg Solshenitsön, otse hulljulgust kuulus teadlane Andrei Sahharov jne. Vaatamata, et paljud teised on kallilt pidanud maksma oma tõekspidamiste avaldamise eest.

Kuna kogu maailma pilgud on nendel, on rezhiimi sammud nende vastu kujunenud kobavaiks. Teised, sama julged, kuid vähem kuulsad, on vaikselt ja jäljetult kadunud, nagu seda äsjases intervjuus välisajakirjanikele ütles Solshenitsön, jutustades, et KGB on teda ennast hoiatanud, et ta opositsioon võib talle koguni maksta e l u. Ent Solshenitsön peab oma kohuseks maailma tähelepanu juhtida inimõiguste ja vabaduste puudumisele selles ühiskonnas kus ta elab ja kus tal on üle elada tulnud julmimaid tunde orjalaagri-vangina.

Solshenitsön ja Sahharov on nimed, mis äratavad ka lääne ida suhtes üldiselt uinutatud valsetes ringkondades vastukaja ja koputavad nende südametunnistusele. Nende südametunnistusele, kes valjult protesteerivad igasuguste tagakiusamiste vastu läänes, kuid senini on unustanud protestida ida suunas. Nimed nagu äsjane Nobeli-laureaat Heinrich Böll, keda on peetud väga vasakpoolseks ja idasõbralikukski, mille pärast Moskvagi on hoolega tema raamatuid tõlkinud, astuvad äkki välja ja avaldavad solidaarsust vene opositsioonilisele intelligentsile, protesteerides eriti kirjanike tagakiusamise vastu.

Solshenitsön on välja heidetud kirjanikeliidust ja ei saa oma teoseid avaldada — sama saatus tabas äsja tema kirjanikukolleegi Vladimir Maksimovit. Neid, kes on sattunud vaimuhaiglaisse või töölaagrisse on olnud palju. Publitsiteet ja tähelepanu läänes on Kremlile vägagi ebameeldiv, kuid vähemalt senini ei ole julgetud kasutada Stalini-aegseid meetodeid ühelt poolt vastuhäälte likvideerimiseks füüsiliselt, teiselt poolt läänepoolsete kirjanike esindajatele igasuguste kontaktide võimatuks tegemiseks.

Venemaa ei ole enam nii hermeetiliselt suletud kui kolmekümnendatel-neljakümnendatel aastatel ja paistab, et sulgemist on võimatu teostadagi samal määral, kuigi mingit juttu "lahtisest Venemaast" ei saa ka praegu olla.

Üks näiteid oli n.n. "Jooksvate sündmuste kroonika" järjekindel väljaandmine viimase vile aasta kestel ja selle läände toimetamine, ilma, et KGB oleks saanud inimesi selle taga kätte. Nüüd aga "kroonika" enam ei tule. Moskvas seisavad kohtu ees opositsionäärid Pjotr Jakir ja Viktor Krasin, keda just süüdistatakse selle nõukogude terrori palet valgustanud väljaande koostamises ja levitamises. Nagu Stalini ajal, tunnistavad nad üles nende kaastöölised, abilised ja perekonnaliikmedki aitavad ametivõimudele kaasa.

"Kroonikale" järgneb vaikus. Literaturnaja Gazeta ja Tassi "seletused" ja rünnakud Sahharovi ja Solshenitsöni vastu ei ennusta ka nendele head. Kreml tahab saavutada v a i k u s t. Vaikust, mille varjul võiks arendada läänega koeksistentsi o m a tingimustel.

Mitte asjata ei pahandata, et opositsionäärid tulevad välja just Euroopa julgeolekukonverentsi eel. See raskendab nimelt lääne peibutamispüüdeid.

KLA

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
331 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 158:-
Termin (4 kuud) ..... kr. 57:-
Kuu ..... kr. 16:-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1973

VÄLISKOMMENTAAR

USA välispoliitiliselt

President Nixon on nõustunud välisministri Rogersi lahkumisega ametist ja nimetanud tema asemele USA välisministriks oma senise erinõuniku dr. Henry Kissingeri. Nõnda kõlas lühike ametlik teadaanne, mis iseendast ei tulnud sugugi ootamata. William Rogers on algusest peale olnud valgeks leheks ameerika välispoliitikas.

Kutselise advokaadina oli ta täiesti ettevalmistamata oma uuteks ülesanneteks, kui president Nixon 1969 ta välisministri kohale kutsus. Poliitiliste vaatlejate arvates oli tema nimetamine ainult vormi täitmine, kuna tegelikult hoidis Nixon välispoliitilisi juhtmeid enese käes oma erinõuniku Kissingeri abil, kes nüüd on ka ametlikult saanud ameerika välisministriks, kelle ülesandeid ta tegelikult kaua täitnud.

Tänu oma akadeemilisele taustale ja intellektuaalsetele võimetele on Kissinger seni püüdnud arendada uuekujulist välispoliitikat, mis oleks kooskõlas ameerika kapitaalsete majanduslike ja julgeolekuliste huvidega, nagu president Nixon soovib. Igatahes on Kissingeril korda läinud saavutada edu eeskätt supervõimude vahelises poliitikas, nimelt USA vahekordades Pekingi ja Moskvaga.

Edasi on Kissinger osutunud väsimatuks ja leidlikuks läbirääkijaks Pariisis Ühenduses Vietnami probleemiga. Aga niiviisi leplikumat välispoliitikat ajades on Kissinger ühtlasi teatud määral jäänud külma sõja esindajaks, kuivõrd president Nixon seda vajalikuks peab.

Henry Kissingeri nimetamine välisministriks on üldiselt heakskiitmist leidnud kõigis ameerika poliitilistes ringkondades, nagu Washingtonist teatati. Ainult mõned senaatorid olid mõista andnud, et nad tahavad takistada Kissingeri vormilist ametisse kinnitamist senati poolt, kui ta keeldub tarbekorral esinemast ülekuulamistel senati väliskomisjoni ees.

Järgnevalt seletas aga Kissinger ise oma pressikonverentsil, et tal polevat sugugi kavas hoiduda aruandmisest senati väliskomisjonile ka siis, kui ta jääb edasi presidendi erinõunikuks. Välisministrina peab ta üksnes kinni pidama kõigi valitsusliikmete kohta käivast reservtsioonist, mis näeb ette, et välditakse aruandmist presidendiga isiklikult peetud kõneluste kohta.

Pressikonverentsil seletas Kissinger edasi, et president on nüüd otsustanud alustada "uut ja viljakat koostööd kongressiga", kusjuures välispoliitika on midagi niisugust, mis peab seisma kõrgemal erakonnapoliitikast. Samal ajal tahab valitsus teha oma parimat, et välispoliitika oleks nii avalik kui vähegi võimalik.

Edasi avaldas Kissinger, et "sisepoliitilistel põhjustel" on president Nixon loobunud kavatsetud ringreisist Ladina-Ameerika riikides eeloleval sügisel. Seevastu olevat üllimalt tõenäolik, et president teostab kavatsetud Euroopa-reisi, millel on oluliselt suur tähendus ja mis leiab aset oktoobri-novembri vahetusel. Mis puutub Kissingeri enesesse, siis loodab ta sooritada kauaoodatud reisi Pekingisse niipea kui senat on kinnitanud tema ametissenimetamise.

Pekingi-reis olevat huvitav põhjusel, et see võib mõjutada olukorra arengut Kambodzhas. Hiljem tuleb küsimusse Lähis-Ida, mispuhul Kissinger seletas, et tema juudisoost päritolu ei võivat kuidagiviisi mõjutada ameerika poliitikat selles piirkonnas.

Üldist rahulolu Henry Kissingeri nimetamisega ameerika välisministeerimi etteotsa jagatakse ka diplomaatilistes ringkondades. Välismaade diplomaadid on sageli pidanud imestama, et välispoliitilisi küsimuste arutamise juures juhatati neid küll välisministeeriumi, aga hiljem selgus alati, et otsus langetati tegelikult Henry Kissingeri kontoris Valges Majas.

Nüüd töötab asjaajamine kujuneda lihtsamaks, kuna Kissingeri kutsumisega välisministri kohale luuakse uus süsteem, kus välisministeerium ja rahvuslik julgeolekunõukogu on allutatud ühe juhi alla, mis loomulikult peaks tulema kasuks USA suhetele välismaailmaga. Üksmeelt Kissingeri hindamisel suurendab pealegi tõsiasi, et ta on peeaegu ainus Nixoni valitsusliikmete hulgas, kellel on lähemaid sõpru nii poliitikute kui juhtivate ajakirjanike seas.

A.K.

Kohaliku elu

STOCKHOLM

Tänusavaldus

Minu sümdalik tänu E.E.P.K.R. juhatusele, ülempreester Arbo Naelale, kõigile sõpradele ja tuttavatele, kes mind minu 70.a. sünnipäeval õnnitlesid ja sellega minule suurt rõõmu valmistasid.

AUGUST PÕLDROO

Pühitseti kirik sisserändajatele

Pühapäeval 2.9. pühitses Stockholmi piiskop Ingmar Ström Rahu kirikut — Fredens Kyrka — Hallonbergenil, Syndbybergi pastoraadis. Assistentide seas leidus peapiiskop Veem, kohalik Rootsi kiriku praost Norrby j.t.

Kirik on uus ehitus avarate ja mitmekesiste kõrvalruumidega. Neid antakse sisserändajatele tarvitada. Ainulaadne sealjuures aga on, et parim kirikuaeg, pühapäeval kell 11, varutakse just sisserännanud kirikutele. Õpetaja Laantee võttis nii jumalateenistust kui ka sellele järgnevast koosviibimisest osa, et võimalustega tutvuda.

½ Järgmisel pühapäeval, 9.9. kell 11, peetakse ökumeeniline jumalateenistus sisserändajatele, millest võtab osa ka peapiiskop Veem. Sellele järgneb koosviibimine kohvilauas. Eestlased, kes elavad Sundbybergis, on endastmõistetavalt kutsutud kõigest osa võtma. Stockholmist tulejaile võib soovitada järgmisi liiklusvõimalusi: bussiliin 540 Humlegårdenist (Kuningliku raamatukogu juures), sõita Ursviksvägeni peatuseni. Bussiliinid Norra Bantorgetilt 507 ja 508 viivad otse Hallonbergstsentrumi, kus kirik asub. Kui tulla Tensta ja Spånga rajoonist, siis võib kasutada bussiliini 552, mis viib Hallonbergstsentrumi.

Teatavasti peatas Rootsi valitsus kiriku riigist lahutamise kava. Tekkinud seisaku ületamiseks esineb sisserännanud kirikute delegatsioon peapiiskop Veemiga eesotsas kõikide Rootsis tegutsevate parteid ejuhtide juures. Tutvustatakse olukorda ja kirikute vajadusi ja küsitakse, mida parteid on valmis tegema sisserännanud kirikute olukorra kergendamiseks. Sellega taotleti osaliste reformide läbiviimist. Väljavaated ei ole just mitte päris halvad.

Misjoniseltside inimõiguste kaitseaktsioon

Sügise jooksul toimub ulatuslik allkirjade korjamine Põhjala riikides inimõiguste rikkumiste vastu maailmas, eriti Nõuk. Liidus. Aktsiooni algatajateks on Slavisk Mission Rootsis, Misjon Bak Jernteppet Norras ning Dansk Europamission Taanis. Alates 2. septembrist korraldatakse nõltusi ja kokkutulekuid, kus informeeritakse UNO inimõiguste deklaratsiooni rikkumistest mitmel pool maailmas.

Eriti tugevat kriitikat avaldatakse Nõuk. Liidu vastu, kus inimõigusi usuvabadust, rahvusliku vabadust ja poliitilist vabadust juba aastakümneid on pidevalt rikutud. Kiriklike organisatsioonide aktsioon kestab kuni 25. detsembrini, mil tähistatakse UNO inimõiguste deklaratsiooni 25-dat juubeli-aastapäeva.

Kiriklikud organisatsioonid nõuavad, et UNO energiliselt töötaks inimõiguste deklaratsiooni jaluleseadmiseks, et kõik UNO riigid kinni peaksid deklaratsiooni põhimõtetest ja Põhjala riikide valitsused jatkuvalt toetaks UNO tööd rõhumiste vältimiseks.

Pühapäeval 2. septembril toimus Skansenis "Kyrkans Dag". Selle raamides alustati allkirjade korjamisega ning avati näitus, kus külastajaid informeeriti usulisest, rahvuslikust ja poliitilisest tagakiusamisest Nõuk. Liidus

Pihkva lavastusprotsess nõukogude allikate järgi
Mida nägi eesti söjamees

Kevadel teatasid maailma telegraafiagentuurid Tassi järele, et Pihkva oblastikohtus on surma möistetud kuus eestlast, söjaaegse 37-nda politseipataljoni sõdurid ja allohvitserid Ernst Pähn, Johannes Aluoja, Enn Oodla, August Kukk, Valter Kukk ja Bernhard Kangur. Neid süüdistati "söjaroimades" vene tagalas. Nüüd avaldas Tallinnas ilmuv venekeelne kommunistliku partei pealeht "Sovjetskaja Estonija" sellest protsessist üksikasju.

Vene ajalehe erikirjasaatja. I. Gaspl on kirjutanud neli joonealust pealkirjaga "Lanevoi Gora tragöödia".

"Tragöödiaks" nimetatud söjaline operatsioon leidis aset 22. oktoobril 1943. aastal Pihkva—Ostrovi vahel niinimetatud "Lanevoi Gora" nimelises külas, mis asub umbes 30—40 kilomeetrit Pihkvast idapool. 37. Politsepatajon mis formeeriti Tartus 1941. a. augustis ja mille juhiks oli siis kpt. Bergmann, viibis juba mönda aega Pihkva "tagalarindel", kus sood ja rabad olid täis Punaarmeesse kuulunud või sealt tgalasse jäetud partisane ja nendega ühinenud kommuniste Pihkast ja paljudest ümbruskonna asulatest. Kapten Otsing, kes oli 37. Politseipataljoni ülemaks kolmandas rühmas, sai 22. okt. saksa majorilt käsu järjekordsele haarangule minekuks, kuna partisanid tegutsesid külades, terroriseerides külaelanikke ja teostades pidevaid rünnakuid saksa ja eesti üksustele. Olgu muuseas märgitud, et kapten Otsing ja reamees Gunnar Köpp, kes esinesid kohtus tunnistatajatena, olevat varem juba karistatud, nagu märgib ajaleht. Jõudes kahel veoautoi umbes 20-liikmelise meeskonnaga "Lanevoi Gara" külla, rünnati ootamatult 37. Politseipataljoni mehi granaatide ja kuulipildujatega. Selle juures said paljud mehed surma ja haavata, kuna üks auto süttus põlema. Kuna rünnak "partisanide püüdjaile" toimus "Lanevoi Gorast", siis suunati eesti vabatahtlike vasturünnak nimetatud külavastu.

Autor jätab märkimata, kui palju punapartisane langes, küll aga ütleb, et 20 nende varjajat lasti maha.

Pihkva protsessi kirjeldusest nähtub aga, et peale kuue eelpool nim. vabatahtliku on varem kohut möistetud mitme Politseipataljoni ohvitseri ja sõduri üli, kuna nende tegevus oli saanud Nõukogude võimudele varem teatavaks. Nähtavasti oli aga nende süü väiksem, mispärast neid ei karistatud "kõrgeimal määral," mille all tuleb mõelda aastakümneid Siberis viibimist, kust nad vahepeal on vabanenud (Kpt. Otsing, autojuht G. Köpp, Heino Vahter, jmt., kes olid protsessil tunnistajaiks).

Kuus eesti vabatahtlikku, kes nüüd, kolmkümmend aastat hiljem, kohtupingis istusid, võtsid kõik neile esitatud süüdistused, omaks, kuna nad olevat "söjameestena täitnud käsku." Kohus ei arvestanud aga süü omaksvõtmist, kuna nende tegevus olnud "isamaa reetmine", sest nad on söja puhkemisel kõrvale hoidunud Nõukogude mobiliseerimisest ja hiljem ühinenud Omakaitsega või astunud vabatahtlikult 37. Politseipataljoni, et võidelda Nõukogude Liidu vastu.

Kes olid surmamöistetud? Enn Oodla oli pärit Tartust ja teenis politseipataljonis allohvitserina. Ernst Pähn oli Võrumaa-mehi, ainult kolmeklassilise algkooli haridusega ja teenis 1940. a. Nõukogude armees, kust sõja puhkedes siirdus Võrumaale sugulaste juurde. Sealt tuli ta Tartusse, kus astus vabatahtlikult kpt, Bergmanni üksusse. Kus ja kuidas ta end kuni tabamiseni varjas, pole teada. Johannes Aluoja oli tartlane. Ta vend oli Nõuk. esimesel okupatsiooni aastal okupantide teenistuses viibinud, mispärast ta sakslaste poolt arreteeriti ja maha lasti. Selle järele astus Aluoja Omakaitsesse ja hiljem 37. Politseipataljoni, võttes seega aktiivselt osa kommunismivastasest võitlusest mitmes rindelõigus. Bernhard Kangur oli pärit Tartumaalt ja teenis lühemat aega maal miilits—mehena ja hiljem vallasekretärina. Vennad Valter ja August Kukk olid pärit Tartust, kusjuures Valter töötas enne söda Narvas Krenholmi vabrikus. Sõja Eestisse jõudes astusid mölemad vennad Omakaitsesse ja ühinesid hiljem 37. Politseptaljoniga.

Milliseks sõjatandreks oli "Lanevoi Gora" nimeline küla Pihkva tagamail, tõendab kasvõi seegi, et protsessi kirjeldaja sõnade järgi on "Lanevoi Goras" kaks ühishauda ja kaks mälestusmärki sõjaaegsetele ohritele. Üks mälestusmärk räägib, et seal on hukkunud 57 eraisikut ja teise ühishaua juures on mälestusmärk 581-le Nõukogude Liidu sõjaväelasele, kes on langenud "Lanevoi Gora" piirkonnas ajavahemikul 1941. — 1945. a.

"RINNE OLI ÜMBERRINGI"

Eeltoodud Pihkva protsessi kirjeldusele lisaks laseme jutustada üht läänes viibivat sõjameest, kes a. 1942 sügisel viibis "Lanevoi Gora" piirkonnas, mida tookord nimetati "Vene partisanide paradiisiks". Ta jutustab: "Mul oli võimalus mönda aega viibida 1942. a. hilissügisel Pihkva tagamail, kaasa arvatud "Lanevoi Gora" Külas koos kolonel Löhmusega. Seda piirkonda nimetati siis "Nõukogude partisanide paradiisiks", sest vene partisanid elasid tõepoolest nagu paradiisis. Kõik Külas. metsad ja sood oli kümnetele tuhandetele "partisanidele" omaette riigiks otsese rinde tagalas. Saksa ja eestlaste üksused olid pidevas võitluses partisanidega, kuid ei suutnud neid hävitada. Regulaarsete vene üksuste tagasitõmbumisel jäeti tohutud hulgad punaarmeelasi "Pihkva tagalarindele". Partisanidel olid mitmed lennuväljad ja nende kasutada olid hiiglaslikud toidu- ja moonalaod. Kõigest, millest aegajalt puudu tuli, aitasid üle saada transportlennukid. Kuigi sakslased valitsesid kindlalt tagala õhuruumi, ei suudetud venelaste terroriseerimisele piiri panna. Partisanidega ühinesid pidevalt paljud kohalikud kolhoosnikudja Pihkva elanikud. 1942. a. oli Pihkva tagamail harilikuks nähteks, et inimesed, ka naised ja lapsed, põgenesid ööpimeduses "omade juurde" metsadesse, kuna seal olid elamisetingimused, enneköike toit lustuse osas paremad kui sakslaste poolt okupeeritud maa-alal.

Võitlused partisanidega toimusid sakslastel ja eesti vabatahtlikel kogu aeg, ööl ja päeval. Partisanid tungisid 1941. a. mahajäetud küladesse, kus hukati neid, kes kuidagiviisi sakslastega koostöösse olid asunud. Samal ajal põletasid nad rindetaguseid külasid, lõhkusid suuri ja väikeseid sildumineerisid maanteid ja raudteid. Kallaletungid saksa ja ka eesti üksustele olid ootamatud ja sageli teostatud suurte, hästi varustatud üksustega.

Viibimisel seal kus "rinne oli ümberringi", oli mul võimalus näha külasid, mis olid "partisanid" kättemaksuks maani maha põletatud. Kuid samal ajal võis näha külasid, mis kol. Löhmuse teadmisel olid" maa pealt maha pühitud" sakslaste poolt, kui "partisanide kindlused", kust aegajalt teostat rünnakuid sakslaste ja eestlaste asupaikadele ja vooridele. Üks selliseid külasid on jäänud täniseni silmade ette. See oli vist Ilinina Gora nimeline külla, mitte kaugel Lanevi Gorast. Sellest mööödudes avaldasin soovi kol. Löhmusele, et sõidame suurelt maanteelt eemal olevasse külla, et lähemalt seda tüüpilist küla näha. Kolonel ütles: "Ei, mitte mingil tingimusel, sest see on üks kindlamaid partisanide peatuspaiku, mis homme öösel sakslaste poolt põlema süüdatakse, sest muidu ei saa ilvanitega toime."

Viibides Karamöshevskoje külas, samuti "Laneva Gora" lähedal, olime ühe 37. Politseipataljoni rühma juures pikemalt peatumas, kus eesti vabatahtlikud rääkisid otse uskumatuid lugusid partisanide elust ja terrorist. Nad olid parajasti eelmisel päeval teostanud rünnaku ühele partisanide pesakonnale kuskil sooääres varjupaigas. Hiilides hästi kindlustatud varjedile lähemale, oli järsku varjendi äärde tulnud noor venelanna lapsega ja hüüdnud: "Kui tahate imikuid tappa, siis tulistage." Noor eesti vabatahtlik oli langetanud relva või jätnud käsigranaadi heitmata.

Mõni aeg hiljem sain teada, et Karamöshevskaja külas asetsenud kuus eesti vabatahtlikku olid surmatud ööpimeduses kahel veokil, millega mehed olid teel oma toitluspunkti juurde. Kõiki kuut vabatahtlikku olid piinatud ja siis surmatud ning alasti veokitesse jäetud, kuna venelased vajasid saksa mundreid, et hiljem "saksiastena" tulla sakslaste juurde neid hävitama.

Peale 37. Politseipataljoni olid aastaid surmaga vastamisi ka mitmed teised eestlaste üksused. Pihkva tagamail, mida õigustatult on nimetatud paigaks, kus "rinne oli ümberringi", langes Teise maailmasõja päevil tuhandeid sakslasi ja ega ka eestlaste ohvrid polnud seal väikesed. Suhtel iselt vahest isegi suuremad, kui mõneski teises päris-rinde piirkonnas."

Kohalik elu

GÖTEBORG

Mängukool algab

EK Göteborgi osakonna mängukool alustab oma sügissemestri tegevust laupäeval, 15. septembril kl. 11 Eesti Majas, Drottningg. 27. Mängukooli tegevusest võivad osa võtta nii koolieelikud kui ka vanemad lapsed. Osavött on tasuta. Tegevus toimub gruppides vastavalt lapse vanusele. Mängukooli juhtajaks on pr. Nömme, keda abistavad kauaaegsete kogemustega kasvatajad.

GÖTEBORG

Eesti keel rootslastele

Eesti keele kursus rootslastele algab teisipäeval, 18. sept. kl. 19 Eesti Komitee Göteborgi osakonna ruumides, Drottningg. 27. Palutakse kaasmaalasi sellest kursusest teatada oma sugulastele ja rootsi tuttavatele, kel on huvi eesti keele öpingute vastu. Osavötta soovijaid palutakse registreerida tel. 11 59 00 (Komitee) või 54 50 70 (Rohtla).

GÖTEBORG

Bridzhi esivõitlused

1973.a. Eesti bridzhi meistrivõistlused paaridele Rootsis toimuvad Göteborgi Eesti Seltsi Brdizhiringi korraldusel 29-30 sept. Göteborgis. Võistlused leiavad aset Industribaari ruumides, Järnstångsvägen 1, Partille, algusega kl. 13 laupäeval, 29. sept. Osavött on võimaldatud kõikidele eestisoost bridZzhihuvilistele Rootsis. Osavötumaksu, 75:- võistlejalt on sisse arvestatud ka öhtusöök laupäeva öhtul ööklubis "Järnringen" samas majas ja kolm kohvijoomist võistluseruumides. Väärtuslikud auhinnad viiele paremale paarile. Soodsate hindadega hotellitube on reserveeritud Hotell Partilles.

Registreerida hiljemalt 15. sept. aadressil GES Bridzhiring, c/o E. Kriisa, Fastlagsgatan 14, 415 12 Göteborg. Tel. 031/46 94 32.

STOCKHOLM

Esinduse Naisringi liikmetele

Naisring korraldab eestipäraste toitude valmistamise kursuse Alma Ambrose juhatusel. Osavötust palutakse teatada hiljemalt 10. septembriks tel. 67 70 53. Registreerimise maks kr. 25:-. Kõik Naisringi liikmed ja nende sõbrad on teretulnud!

STOCKHOLM

Eesti Fotoklubi

Stockholmi Eesti Fotoklubi alustab oma sügist hooaega keskmädalal, 5. sept. Eesti Majas, algusega kell 19.

Nagu eelmiste aastate tava kohaselt alustame oma sügist klubitegevust arutlusõhtuga. Vaatluse alla tulevad klubiliikmete suvised fotoülemused. Ühtlasi kasutame kokkutulekut hcoaja tegevuse kui ka fotoala uudiste arutluseks. Kõik fotohuvilised on teretulnud.

Märt Saarm, kes senini oli Skaraborgi läänlarhitekti abiks, on nimetatud Gotlandi lääni arhitektiks.

HEINO JÖE

Heino Jöe 60-aastane

Torontos tähistab 4. oktoobril 60-ndat sünnipäeva tuntud noortetegelane Heino Jöe.

Juubilari kohta võib ütleda, et ta on oma kutsumusele kaljukindlalt truuks jäänud. Skautlus, millega ta liitus Rakverest tulles Haapsalus, köitis teda algusest peale ja dünaamilise isiksusena ei kujunenud temast mitte ainult erakordne poistejuht, vaid ka uuendaja ja teoreetik.

Heino Jöe on olnud see, kes skautluse "mängu" on osanud pönevaks teha, ajaga kaasas hoida ja eesti rahvuslusega siduda, m.h. kolikambrist välja tuues vanaeesti, mis suurepäraselt sobis asendama kaugeid ja vööraid indiaanlasi. Ta on olnud parim näide ütelusele "ükskord skaut, alati skaut".

Heino Jöe elu on olnud alati tihedas seoses noortega. Oli nagu loomulik, et temast sai alul pedagoog, siis ajakirjanik üsnagi ulatusliku amplituudiga — karikaturistist-joonistajast mahlaka följetonistini ja juhtkirjanikuni, alati oma näoga, oma ideedega, sageli vastuvett.

Pedagoogina on ta olnud algkoolijuhtaja Haapsalus, ajakirjanikuna Lääne Elu, Postmehe j.t. ajalehtede toimetuslilige kodumaal, paguluses on ta annud oma sulge Vaba Eestlastele Kanadas ja Rootsis Teatajale, Stockholms Tidningen Eestlastele ja Eesti Päevalehele, kahjuks üha harvem viimastel aastatel, kus ta huvid ja peatähelepanu on koondunud ühelt poolt Kanada Metsaülikoolile ja teiselt poolt Toronto Lembitu malevale, mille aktiivseks vanemaks ja asutajaks ta on olnud.

Siin tuleb meenutada Heino Jõe erilisi teeneid eesti skatluse käikupanemisel Rootsis üldse ja eriti "Kalevi lipkonna" loojana.

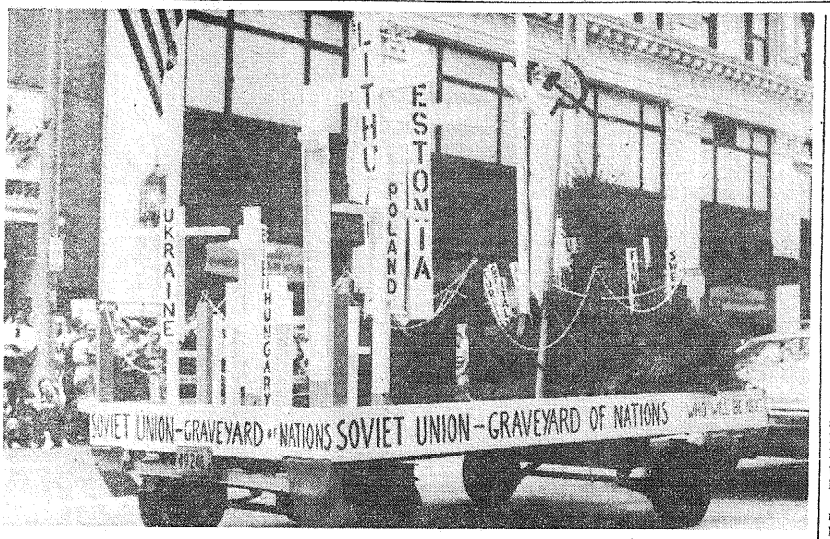
Heino Jõe sidemed Rootsiga ei ole kunagi katkenud ja on loomulik, et tema juubelitähtpäeval rohkearvulised skautide vasakud ja mitteskautide paremad käed talle üle ookeani ulatatakse südamest tulevaks önnesooviks — nende hulgas on ka vanad sõbrad Haapsalust.

KLA

SIIT ja SEALT

William ja Isolda Tönisson Brisbanest Austraaliast viibisid Euroopa-reisi raames ka Stockholmis.

Oskar Puhm, Toronto eesti kirikuõpetaja, viibis koos abikaasaga poolteist kuud Iisraelis, Kreekas ja Itaalias.

Ikestatute Päeva demonstratsiooniräng käigus Chigagos veeti kaasa platvormi, mis kujutas ikestatud rahvaste surnuaeda.

Vaidlus Baltikumi saatuse ümber Göteborgs-Postenis

Göteborgs-Posteni toimetusliige Ingrid Segerstedt-Wiberg ütleb oma kirjutises, et kommunistid võivad küll väita, et balti rahvad alistati Sovjeti võimule eesti, läti ja leedu rahvaste soovil. "Tõde", millest peavad kinni Moskva ja tema prohvetid. Teistele kõigile jääb see aga puhtaks valeks, vihatud luuleks. Selle kohta andis kinnituse põgenikevool pärast söda ja sündmuste kulg enne seda.

Seoses Andres KüNgi raamatuga "Vad händer i Baltikum" märkib pr. Segerstedt Wiberg, et kas peab uskuma Küngi, et ei leidu ühtki teist maad nii raskelt väärarusaamadega Baltikumist kui Rootsi. On raske otsustada, kuivõrd õiglane on Küng, kui ta ründab nii süüdistavalt meid rootslasi ja iseäranis neid, keda arvatakse sümpatiseerivat vasemlusele.

Ingrid S. Wiberg nendib, et ühtki teist põgenikkonda ei ole nii hästi Rootsis vastu võetud kui tsiviilbaltlasi. Aga, võib-olla, lisab ta, võeti alguses neid osaliselt vastu isikute poolt, kes vihkavad Venemaad ja Sovjetti, kel on muutmata konservatiivne hoiak ja kes meeleldi kritiseerivad n.n. vasemlusnähtusi.

SAID VALE PILDI?

On võimalik, et paljud baltlased on saanud sel viisil vale pildi Rootsist, kuigi enamus nendest on kohanenud siin hästi. Rootsi vaatevinklist on nad kahtlemata annud väärtuslikku lisa, kuid teatav vööras hoiak on jäänud baltlaste ja rootslaste vahel püsima.

Järgnevalt refereerib artikli autor olukorda, nagu sellest jutustab Andres Küng pärast Eestis käimist: inimõigus on piiratud, samuti rahvuslik eneseväärmisõigus, venelased rändavad sisse, eestlasi küüditatakse, vene keelt õigustatakse, väljarännu võimalust ei eksisteeri tegelikult, luba omaksete külastamiseks välismaal antakse alnult kõrgete maksude eest jne. Nimetamata ei jää ka Ribbentropi-Molotovi pakt.

— On vaevalt realistlik arvestada peatse olukorra liberaliseerimisega Baltiriikides. Eeldusi selliseks arenguks annab üldine poliitilise ja militaarse pinge vähendamine. Aga see nõuab aega, nendib artikli autor, ütledes edasi: "Just seetõttu on vajalik kasutada igat võimalust kontaktide suurendamiseks, mis võib leevendada survet ja kaastada soodsamat arengut.

Pingutused, mis tehakse osa eksiilbaltlaste poolt, et kultuurikontaktide kaudu ehitada sildu vanele kodumaale, on imponeerivad. See tunnistab ettenägeliku probleemi suurust ja tahet proovida uusi teid suurte sõnade ja steriilse vihkamise asemel.

TEESKLUS

Pr. Wiberg loodab lõpuks, et arusaamine baltlaste ja rootslaste vahel paraneb. Seevastu olevat aga raskem täita seda nõudmist, mida Küng nimetab "moraalseks seisukohavõtuks" ja mis seisneb demonstreerimises vaba Baltikumi heaks. See demonstreerimise nõue olevat lähedane teeskluselle, kuna "väljavaated Baltikumi vabanemiseks on väikesed".

Selline keelduv seisukoht ei tähendavat aga kritiseerimise vajaduse eitamist ega lootuse kaotamist olukorra paremaks muutumiseks.

G. Bågenholmi ja Ingrid Segerstedt Wibergi artiklid on inspireerinud mitmeid sõnavõtte Göteborgs-Postenis. "Me oleme saanud palju artikleid — baltlaste küsimus tekitab alati debatte," üteldakse Göteborgs-Postenis (25. augustil) sissejuhatuseks Andres Küngi kommentaarile eelpool märgitud artiklite kohta.

KAS SEE ÕIGUSTAB?

Andres Küng küsib m.s. kommunist Bågenholmilt, et ks tänapäeva surve Baltikumis õigustab rohkem kaitsmist sel põhjusel, et 40 a. tagasi valitses seal vabaduse puudus? Kuigi poliitilisi vabadusi piirati balti "30-ndate aastate diktatuurides", kas see andis siis mingit õigust Stalinile okupeerida Baltiriigid ja deporteerida kümned tuhanded inimesed Siberi-laagreisse? Kui kaua peaks KB arvates balti rahvaid karistama nende juhtide "eksimuste ja õiguse rikkumise" pärast minevikus? Balti 30-ndate aastate rezhiimid piirasid mõneti tavalise kodaniku vabadust ja õigust, praegune Sovjeti rezhiim kasutab hoopis rangemat kontrolli kõigi kodanike üle.

Andres Küng meenutab GB-le (kes süüdistas, et Küng tegeleb peamiselt kirjanike ja pastoritega, mitte aga tänapäeva nõukogude töölistega) Roman Kalantat, seda 19-aastast leedu töölist, kes põletas enda surnuks, et sel viisil avaldada usulist ja poliitilist protesti sovjeti poliitika vastu Baltikumis.

"Need töölised, keda mina kõnetasin Eestis," ütleb Küng, "on samuti, nagu teisedki kodanikud soovinud vabadust välismaale reisimiseks, soovinud endile muretseda eestikeelseid ja muid raamatuid, mis on välja antud välismaal, on avaldanud rahulolematust liigselt ülespuhutud propaganda pärast jne.

Seoses Ingrid Segerstedt Wibergi artikliga tähendab Küng, et ISW ei lase ennast eksitada sovjeti propagandast, kuid ta ei taha siiki "demonstreerida vaba Baltikumi eest".

— Minu ja teiste baltlaste tulevikulootus ei põhine esijoones mitte maailmapoliitilistel mängudel vaid tugeval patriotismil seal kodumaal. Nii kaua kui rahvas Baltikumis, iseäranis noorus, ei anna järele, et tarvitse meie läänes ahastada. Ükski impeerium pole olnud igavene — miks peab siis sovjetivene oma eranditks olema? küsib Andres Küng.

BALTLASED "GETOS"?

G-Posteni 25. augusti numbris esinevad veel sõnavõttudega ühises artiklis Maj-Britt Nilsson ja leedulane Zigfrid Kalvaitis, kes toonitavad suuremaid kultuuri-kontakti vajadusi Rootsi ja Baltikumi vahel ja süüdistavad rootsi institutsioone nende negatiivse suhtumise pärast.

Ingrid Segerstedt Wiberg tsiteerib oma 25. aug. artiklis, mis on toimetuse teatel ühtlasi balti-debati "lõppsõnaks", ühe eestlanna kirja toimetusele. Selles tähendatavat, et rootslaste teadmised Eesti kohta on puudulikud ja et rootslastega läbikäimine olevat eestlasele väsitav.

"Ma mõistan oma kaasmaalasi, mispärast nad elvad oma getos," kirjutavat too eestlanna. ISW ütleb, et on raske aktsepteerida väidet, et rootslased on kältunud baltlastega hälvemini kui teiste põgenikega. Selleks on ta näinud rohkesti abistamistahet.

— Ametivõimud on püüdnud anda baltlastele seisundit, mis eeldab samavõrdsust rootslastega, nendib ISW edasi. Ta ütleb teisal: Olen tähendanud, et on hea põgenike ja sisseränanute lastele, kui nad käivad rootsi koolides ja saavad endile rootsi sõpru. Aga et lapsed ei kaotaks oma identiteeti ega kontakti esivanemate keele ja kuituriga, selleks tuleb neile võimaldada eri õpinguid.

Oma artikli lõpus ütleb ta:

— Lootus, et Balti riigid kord vabaneksid, ei anna mulle moraalset õigust rangete poliitiliste realiteetide ees silmi kinni pigistada, veel vähem aga õratada teistes lootusi, mis võivad kaastada suuri kannatusi. (EPL/Mr).

Röstning på sjukhus, ålderdomshem och fångvårdsanstalter ordnas den 9 september.
Se till att röstkortet blir eftersänt!

RSV RIKSSKATTEVERKET
– den centrala valmyndigheten. –

Tartu Jaani kirik restaureeritakse ja muutub muuseumiks

Ajaleht Sirp ja Vasar teatab, et Tartu Jaani kiriku restaureerimisega on tegeletud juba ligemale 20 aastat. Ajalehe küsimusele tööde arengu kohta vastab vabariikliku restaureerimisvalitsuse Tartu osakonna arhitekt Udo Tiirmaa, et projekti eskiislahendus on lõpetatud ja lähemal ajal tahetakse valmis jõud ka vundamendi tööjoonistega.

Märgitakse, et vabariiklikus restaureerimisvalitsuses tehakse töid mitmekümnel objektil korraga ja nii mõnegi ehitusmälestise kallal on need kestnud aastakümneid. Selliste hulka kuulub ka Tartu Jaani kirik.

Sel kirikus on eesti arhitektuuriajaloos erkordne tähtsus, tegelikult võib ehitist seada ühte ritta väljapaistvaimate ehitismälestistega kogu Põhja-Euroopas.

Restaureerimistöid juhtiv arhitekt Tiirmaa töötab mainitud asutuses alates 1970 ja on seotud veel mitme teise objektiga, millest suuremaina võib mainida Viljandi ordulossi ja Tartus Toome varemeid.

Vundamendijooniste kohta selgitab arh. Tiirmaa, et kiriku rajamise ajal kasutati vundamendina puitparvalust. Kuid Tartu turbane ja settene pinnas ei ole üllatlia kindel ning pealegi on vajumine olnud sajanditе vältel ebaühtlane. Umbes kümme aastat gagasi alustati pinnasevete uurimist, mille käigus on theldatud veetaseme järjekindlat langust Tartu kesklinnas.

Veenivoo alanemine põhjustab omakorda kiriku veelgi intensiivsemat vajumist, mille tagajärjel pragunevad aga seinad ja ilmneb dki hädasid. Lagunemisprot-ses s on vaja kiiresti peatada ja sellest tulenevalt peabki alustama vundamendist, nendib arh. Tiirmaa.

Restaureerimise korras pannakse kirikule alla uus vundament. Selleks surutakse maasse raudbetoonvaiad, ühendatakse need raudbetoonist rostvärgiga ja see alus hakkabki kirikut kandma. Seega kaotab parvalus oma tähtsuse.

Pärast vundamendi valmimist taastatakse kõigepealt 1953 sisselangenud põhjapoolne kõrgsein, siis ka lõunapoolne ning hiljem katustatakse kogu hoone. Pärast katustamist võidakse asuda juba viimistlustööde kallale.

Selles osas aga valmistab raskusi keraamiliste ehitusliike profiilteliste saamine. Pärast restaureerimist muudetakse Jaani kirik Tartu linnamuuseumi filiaaliks, kus korraldatakse nii näitusi kui ka kontserte.

Kiriku uurimisel omab suuri teeneid kunstiajaloolane O. Prints. Ta uuris üksikasjalikult objekti ajalugu, tegi ehituskonstruktiivseid vaatlusi ja fikseeringuid ning fotografeeris peaaegu kogu objekti.

1950-60 töötas Jaani kiriku objektil arhitektina R. Zobel, kes esitas ka kiriku restaureerimise eskiisprojekti. Viimasel ajal on hoone ajaloolist osa uurinud kunstiajaloolane N. Raid.

Tartu Jaani kirik on Eesti keskaegse kirikuarhitektuuri üks silmapaistvamaid mälestusmärke. Tartu toomkiriku kõrval on ta keskaja väärtuslikemaid tellisehitisi, oma rikkaliku terrakotaplastika poolest kuulub ta aga ainulaadsete ehitiste hulka kogu Põhja-Euroopa telliskivigootika alal.

Kirik põles sõjategevuse ajal 1944. Ta oli kolmelöviline basiilika, mille masside kompositsioonis mängib domineerivat osa tugev neljatahuline ülespoole astmeliselt pisut ahenev torn. Unikaalse väärtusega on ka Jaani kiriku rikkalik skulpturaalne kaunistus. Nii sise- kui välisarhitektuur oli kaunistatud arvukate dekoratiivsete detailide ja skulptuuridega. (LTE/JA).

Mudaravila lammutati

Okup. Eesti ajalehtedest selgub, et Haapsalus on juba mõne aja eest lammutatud endine mudaravila hoone, et selle asemele ehitada suuremat haiglat.

Nüüd on haigla lõpuks valminud ja avati hiljuti. Osa uuest hoonest on määratud mudaravai jatkamiseks. Haapsalus, kus nüüd on palju venelasi, kälvad mudaravi saamas "patsiendid teistest liiduvabariikidest".

● *Leinateated*

Göteborgis leiti neljapäeval, 23. aug. oma korteris surnult Maris Jeblakov (sünd. Tamm), sünd. 15. apr. 1904 Järvamaal Vajangu külas. Kadunu sattus sõjakeerises Saksamaale, sõja lõppedes Inglismaale ja lõpuks Rootsi. Siia on maetud ka kadunu abikaasa.

Michiganis USA-s suri 13. augustil insener ja leidur Leonard Kelt, sünd. 22. aprillil 1915 Võrumaal. Ta siirdus USA-sse Sõdertäljest, kus ta töötas Scania-Vabise juures ja konstrueeris ameerika armeele tähelepanu äratanud maastikusõlduki "Gama Goat".

Pärnus Eestis, suri 17. juulil Kristjan Sillaste, sünd. 16. juulil 1898 Pärnus.

Eesti üliõpilaskond Rootsis suvepäevadest osavõtjaid "Kungla" suvekodus (EPL-foto Jaak Kruusmägi)

Sada üliõpilast Kungla suvekodus

Eesti Üliõpilaskond Rootsis vallutas augustikuu viimasel nädalalõpul Kungla suvekodu. 100 noort oli üle terve Rootsi kogenenud. Külalisi oli ka Kanadast, USA-st ja Saksamaalt. Suvepäevi peeti Roslageni looduses ja tegevusest polnud kellegil puudus. EÜR juhatus oli koostanud sisuka ja huvitava kava, kus leidus arutlusi, loenguid, rahvatantsu õppimist ja õhtul tantsu keerutamist. Kasutati ka elavalt võimalust võrkpalli mängimiseks, saunas käimiseks ning vestlemiseks sõpradega.

Mis on Noortetöö? Informatsioon ja arutlus sellel teemal oli laupäeval esimeseks programmipunktiks. Eesti Komitee büroojuhataja Heinrich Mark ning noorteinstruktorid Richard Norvell ja Anu Blunt tutvustasid Noortetöö asutust ja selle tegevust.

Diskussiooni juhataja Peeter Klaar andis publikule võimaluse Noortetöö tegevust ja sihti arutada, — mida ka elavalt kasutati. Sõnavõtud olid nii positiivsed kui negatiivsed. Küsiti miks Noortetöö ainult "igasuguseid pabereid" välja saadab ja mitte näiteks eesti ühiskonnast eemale jäänud noori üles ei otsi.

Sooviti, et Noortetöö rakendaks sotsioloogilise uurimuse, et oleks võimalik eesti noorte soove tegevuse suhtes kaardistada. Kuidas üldse eemalejäänud noori uuesti koondada?

Alates 1968 on eesti Komitee juurde loodud asutus nimetusega Noortetöö. Selle ülesandeks on noortejuhtidele korraldada mitmet laadi kursusi, — olla abiks organisatsioonidele administratiivsetes küsimustes ning anda informatsiooni riiklikute toetuste taotlemise tingimuste suhtes.

Noortetöö võimalused noorte organisatsioonidele rahaliste toetuste andmiseks oma eelarve raamides on piiratud. Tuleb kasutada teisi olemasolevaid võimalusi. Sellepärast on organisatsioonid saanud praktilisemat laadi abi, nagu näiteks stensiilide ringkirjade paljundamisega ja väljasaatmisega.

Noortetöö raames on ka koostatud eesti noorte nimede ja aadresside kartoteek. Kahjuks on sellel tühjad sees, kuna seal esineb noori, kes üldse pole huvitatud kontaktist eesti ühiskonnaga. Oleks võimalik koostada aktuaalne ja täieuliikum nimekiri raali abil, kuid selleks on vaja vähemalt 50 000 krooni.

Praegu ei ole mingit võimalust sellist rahasummat Noortetöö raamides kokku saada. Kuna noorteinstruktorite tööaeg ja teised töölesanded juba väga koormatud, ei leidu ka mingit võimalust isiklikke kontakte luua eemalejäänud eesti noortega.

Sotsioloogiline uurimus oleks kindlasti väga vajalik, kuid samadel põhjustel ei leidu Noortetöös võimalusi selliseks suureks tööks. Võibolla suudaks keegi oma doktoritööga seoses sellist uurimust läbi viia?

Toomas Marley Torontost jutustas, et samade küsimustega tegeleb ka Kanada eesti ühiskond. Üheks tähtsaks küsimuseks on näiteks kuidas defineerida mõistet eesti noor?

Heinrich Mark selgitas, et Rootsis esineb ametlik definitsioon noore kohta — noor on inimene alla 25 aasta. Eesti noor on noor, kellel vähemalt üks vanematest on Eesti päritoluga.

Pääle õhtusöögi kuulati Harry Olti loengut eesti muusika kohta. Muusikaliste näidetega tutvustas referent mõningaid kilde moodsast eesti muusikaelust nii kodumaal kui paguluses. Õhtul tantsiti kuni väsimus lõpuks magama sundis.

Pühapäeva hommikul algas rahvatantsu õppimine. "Kassari" tantsujuht Udo Tohver ja pillimees Manfred Strickman õpetasid suvepäevalistele mõned kergemad rahvatantsud. Kungla Rahvatantsurühma tantsuvarast õpetasid Toronto noored Viive Tork ja Toomas Marley n.n. uuemat perekonnavalssi. Tavalise "vana" perekonnavalsiga polnud tantsijatel erilisi probleeme, kuid "uuema" veidi keerulisemad tuurid nõudsid tükk aega sagimist ja kilkamist enne kui tants ära õpiti.

Järgnes luuremäng, kus metsarajale oli paigutatud 40 eestiainelist küsimust. Rada viis läbi tüüpilise roslangei männimetsa, kus esines rohkesti mustikaid. Nii mõnelgi oli suu mustikatest sinine kui Kunglasse tagasi jõuti.

Pääle lõunasööki mängiti veel võrkpalli ja hakati endid kojusõiduks ettevalmistama. EÜR juhatus pidas veel lühema koosoleku ja päälelõunal hakkas autode arv parkimisplatsilt kiiresti vähenema. Oli nagu alati raske uutest sõpradest lahkuda. Üliõpilasosakondadele igal pool Rootsis olid hästi kordaläinud suvepäevad suurepäraseks kontaktivõimaluseks. Arvati üldiseilt, et selliseid suuremaid kokkutulekuid tuleks tihedamini korraldada. Kontakti osakondade vahel tuleb tingimata säilitada.

TARMO SEPP

Tallinnas suri 10. juulil Erna Lattik.

Rio de Janeiros Brasiilias suri 11. augustil Voldemar Türner, sünd. 18. novembril 1906 Tallinnas.

Euroopa koostöömured

Euroopa ühinemisest ja Euroopa ühendriikidest on palju räägitud ja selleks ka eeltöid tehtud. Majanduslikul alal on Lääne-Euroopa riikide tiheda koostööna rajatud Euroopa ühisturg, millest loodetakse sammuit välja arenevat Euroopa riikide poliitilist uniooni. Seda deklareerisid eriti pidulikult 1969. aastal lõpul Prantsusmaa president Pompidou ja Lääne-Saksamaa kantsler Brandt. Kuigi välispiidiselt näib kõik olevat parimas korras, on Euroopa koostöös siiski viimasel ajal märgata üha laienevaid kõhesid, mis eriti silma torkavad Bonnis, kus päris avalikult deklareeritakse, et Lääne-Saksamaa pealinn on haaratud Euroopa-väsimusest.

Lääne-Saksamaa juhtkond on eriti häiritud sellest, et sakslased peavad Euroopa ühisturu raamides teistele riikidele suuri summasid maksma. Äsja saabus Bonni arve Euroopa ühisturu büroolt Brüsselist, mis ulatus üle ühe miljardi marga.

Selle summa peavad sakslased veel käesoleval aastal Euroopa ühisturule järele maksma. Sellised arved on tekitanud Lääne-Saksamaal arvamise, et Euroopa poliitilise liitumise uhketest plaanidest ei tule lähemas tulevikus midagi välja ning et need jäävad esialgu Brüsselis asuva Euroopa-büroo juhtivate bürokraatide lauasahtlitesse.

Kui Lääne-Saksamaa kantsler Willy Brandt viimastel valimistel uuesti võimule tuli, siis mainis ta oma tööprogrammis, et tema välispoliitika üheks nurgakiviks jääb üha tihedama koostöö arendamine Euroopa riikide vahel.

Brandt tuli hiljem välja isegi originaalse ideega Euroopa sotsiaaluniooni moodustamiseks. Sellised kauged visioonid osutuvad aga tegelikkuses sageli ebapraktilisteks, kuna Brandti nõuandjad sotsiaalküsimustes tegid talle peagi selgeks, et koordineeritud sotsiaalpoliitika rakendamine kogu Euroopa ulatuses on võimatu.

See toob kaasa olukorra, kus töökas ja tööstuslikult arenenud Lääne-Saksamaa peab hakkama üleval pidama ja toetama Sitsiilia ja Shotimaa tööpuudusega piirkondi.

Lääne-Saksamaa ajakirjanduse kommentaaridest ja Bonni juhtivate tegelaste väljendustest selgub, et sakslastel ei ole eriliist usku Euroopa ühisturu riikide eelolevatesse plaanidesse Euroopa majanduse ja vääringuniooni loomiseks, mis on üheks faasiks Euroopa ühisturu riikide omavahelise koostöö viljelemiseks ja väljaarendamiseks.

Saksa majandusministeeriumi juhtivad tegelased nõuavad esmajoones ühtlase majandus-, krediidi- ja finantspoliitika rakendamist kuid need soovid on jäänud hüüdjaks hääleks kõrbes. Eriti suured lahkhelid on sakslastel tekkinud prantslastega, sest samal ajal kui Bonn taotleb stabiilsust ja suuremat kontrolli majanduselu üle, pooldab Pariis majanduselu piiramatut kasvu, mis omakorda soodustab inflatsiooni.

Euroopa majanduslik koostöö toob paratamatult kaasa olukorra, kus rikkamad rahvad peavad aitama ja toetama kehvemaid, rahvuslikust seisukohast lähtudes ei ole selline käitumisviis eriti populaarne, kuid riiklikust vaatevinklist on Lääne-Saksamaa koostöö teiste Euroopa riikidega hädavajalik.

Vaatamata paljudele pahandustele ja teiste Euroopa riikide toetamisele saavad sakslased aru, et nende ainsaks võimaluseks praeguses segipaisatud maailmas on teiste Euroopa riikidega koos töötamine. See koostöö vajadus on eriti akuutselt päevakorrale kerkinud pärast Nixon-Brezhnevi äsjast kohtumist, kuna sakslased kardavad, et Euroopa koostöö alternatiiviks võib olla pealesurutud rahu venelaste või ameerikaste vöi äärmisel juhul mõlemate poolt. (VE/AMI)

Huumor

"Kuidas minu tütrel teie juures läheb? Tal pole ju veel kogemusi. Küllap teeb vist palju vigu?"

"Mitte eriti. Kes võibki poole tunni jooksul, mis ta tegelikult päeva jooksul tööd teeb palju vigu teha?"

Kaks briti snoobi viiakse vangla elektritoolile hukkamisele.

"Piinlik situatsioon," ütleb üks oma kaaslasele. "Ma ei tea üldse, palju siin jootraha antakse!"

Om du tänker liberalt...

De flesta tänker liberalt. Tror på tolerans, på den enskildes frihet under ansvar. Känner samhörighet med dem som har det svårt. Vill att människor ska få satsa själva — och ha utbyte av det. Det finns liberala inslag i flera partier. Men det finns bara ett liberalt parti — folkpartiet. Här är tre punkter i folkpartiets politik:

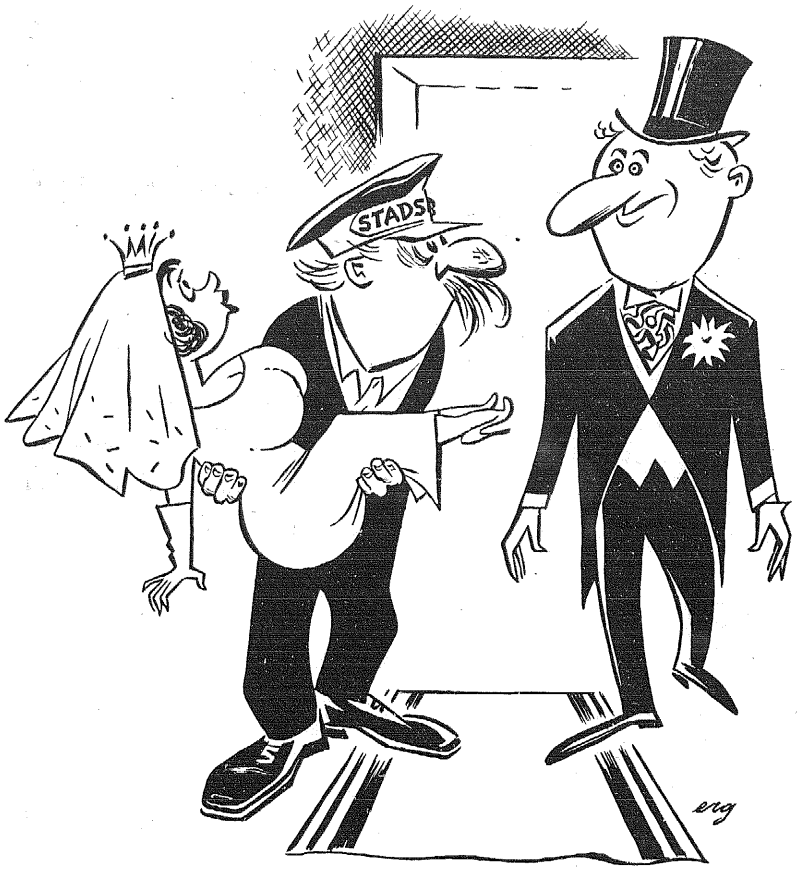
Trygghet i jobbet
Svag ekonomisk tillväxt och hög arbetslöshet har skapat otrygghet för många de senaste åren. Nu tycks konjunkturerna vara på väg uppåt igen. Men ökad centralstyrning och mer statlig företagsamhet ger ingen trygghet. Det viktigaste är att stimulera företagen att satsa på framtiden. De anställda ska ha medbestämmande. Allmän arbetslöshetsförsäkring och lagfäst skydd mot obefogad uppsägning.

Det måste löna sig att jobba
Det ska löna sig att få en löneförhöjning eller arbeta extra. Inflationen ska inte få höja skatten automatiskt. Genom att uppmuntra människors personliga insatser ökas möjligheterna till fortsatta sociala reformer.

Sprid makt och ansvar
Saker och ting bestäms allt oftare av regeringen, i ett avlägset kommuncentrum eller i slutna styrelserum. Vårt alternativ till både enskild och statlig maktkoncentration heter närdemokrati: att ge människorna rätt till inflytande över sina egna angelägenheter.

Om du tänker liberalt — rösta liberalt!

folkpartiet

Kuhu ma pean kandami maha panema? Kööki või magamistuppa?

Riin Rivanool
LAHKUS

Minule meeldivad lahked inimesed. Ise ma püüan olla ka lahke ja sõbralik ja siis ootad sedasama teisteltki.

Lahke inimene naeratab ja öeldakse, et see on üsna kasulik asi ega maksa midagi. Eriti laialt võib naeratada, kui on ilusad hambad ja kellel meist siis tänapäeva hambatehnika juures ilusad hambad ei oleks.

Muidugi, noored tüdrukud ei tarvitse just igaühele naeratada – sellest võidakse valesti aru saada. Eriti pidavat seda tegema vanapoole noorhärrad. Aga mis sellelgi viga, nii paljud vealesti arusaadud asjad just ilusad ongi.

On teada, et see, kes midagi müüa tahab, peab eriti lahke olema. Vahest kohe tunned, et pressib päris valega peale.

Aga on ka teistsuguseid, niisuguseid ausaid müüjaid, kes pluih-plauh kohe õigust näkku ütlevad, nagu näiteks nii:

"Ei, madaame, nii lühike palitu teile küll ei sobi, olete selleks liiga vana", või jälle:

"Seda suurelillelist riiet te võtta ei tohiks, selle jaoks olete ülellia paks ja lühike".

Arukeste Augustile meeldib kõige enam ikka see lahke kinnisvaraagent, kellega tal kohe üsna siiasaabumise alguses tegu oli.

Augustil oli juba tulles terake kapitali hingetaga ja seda on ta elunaeg teadnud, et maa on see, millisse raha tuleb paigutada. Nõnda läks ta siis kohe asjameeste jutule, et ostab tükikese maad ära. Nimetas summa, mille eest osta tahab ja müüja vastas kohe lahkelt:

"Olge hea, tulge homme tagasi ja võtke käru ka kaasa, laon teile selle maa siis kohe peale!"

Muidugi, kärutälte kaupa Arukeste Augus August maad ostma ei hakanud, jõudis seda hiljem saada aakrite viisigi.

Mõnikord on lahkus kahe otsaga. Eriti, kui kellelegi raha laenad. Oled lahke ja laenad ja otsemaid saad omale vaenlase turjale, kui laenu kunagi tagasi hakkad tahtma. Või kui ka saadki raha ilma vaevata tagasi, oled sõbra kaotanud ikkagi, sest ta hoiab sust eemale ja häbeneb. Häbeneb, et on pidanud kord laenama, kardab, et ehk keegi kõrvaline sellest teada saab.

Vahest oled liiga lahke ja kutsud endale külla mõne sõbra kuskilt kaugelt maalt. Muidugi, kõige esmalt loodad, et ega ta ei tule niikuinii, aga kui siiski tuleb, võid omadega hätta jääda. Sõber ei pea su kenast elamisest midagi, räägib hoopis et. . . "vaat, kus meil seal!" kuigi saad aru, et valetab nii et suu suitseb. Aga või sa seda kontrollida saad või tahadki. Või on hoopis vastupidi: külaline leiab, et elad kohe uhkelt ja peenelt ja ei oska end sinu elamisse sisse elada. Lihtsalt ei harju olukorraga.

Võrukese Volder räägib Alaska mehest kes korjas paarkümmend aastat raha ja sõitis siis sõbrale New Yorki külla. Suurejooneliselt üüris lennuväljal kohe auto ja pörutas sõbra ukse ette.

Hakkas siis pärima:

"Kas teil siin pingviine ka on?"

"Ei ole".

"Kas tõesti ei ole?"

"Ei, tõepoolest ei ole!"

"No kurat, siis ma sõitsin küll nunnast üle".

Arukestel on üks sõber, kes töötab sotsiaalala-ametnikuna ja kontrollib hoolekandealuseid. Kui ta ühte "sotsiaalmaadamit" kontrollima oli saadetud, lamanud see kogu oma 300-naelalises olemuses parajasti siidipatjadel televisiooni ees ja nosinud shokoladikarbist maiustusi. Sotsiaalametniku oli ta märgatava füüsilise üleolekuga lihtsalt viisakalt välja visanud sõnadega:

"Teil ei olnud mingu-minuga tänaseks "träffi". Ärge tulge ilma etteteatamata!"

Mulle meeldivad lahked inimesed, lahked sõbrad, lahked müüjad, lahked riigimehed.

Aga – kas te ei leia, et lahkus võib vahest südame täis ajada?

Õpetaja Karl Laantee jutlustab Göteborgis

Pühapäeval 9. septembril s.a. algusega kell 14.00 EELK Göteborgi ja Lääne-Rootsi Koguduse jumalateenistusel on Göteborgi eestlaskonnal võimalust näha ja kuulda õp. Karl Laanteed esmakordselt jumalasõna kuulutamas kohapääl.

Õp. Karl Laantee, kes pikemat aega on olnud Kirikute Maailmaliidu teenistuses, elades ning tegutsedes kestvamalt muuseas ka Lõuna-Ameerikas, on lubanud vahendada oma muljeid säälsest elust üldiselt, ning eestlaste elust eriti vahetult pärast jumalateenistust koguduse ettekande koosviibimisel kogudusmajas. Oma kauaaegsest säälviibimise ajast ning kuuldust-nähtust on tal paljugi jutustada, mis tohiks huvitada meidki.

Õpetaja Karl Laantee asumisega Rootsi on EELK õpetajaskond saanud juurdekasvuna noore ning energilise õpetaja, kelle kaudu eestlaskond väljaspool Stockholmi horisontigi loodab leevendada oma karjuvat vajadust jumalasõna kuulmisele.

Eestikeelne jumalasõna ja eestikeelne leeriõpetus on ühtlasi tegureiks, mille kaudu säilitame kasvava nooruse eestlusele. Olles samaaegselt ka lüliks ikka rohkem kaduma kippuva ning päälekasvava generatsiooni vahel meie rahva säilitajana rahvusena. Sellisena hoiame elavana ka oma tulevikulootused.

Õpetaja Karl Laantee praeguse ringreisu kavas on ka jumalasõna kuulutamine Halmstadi eestlaskonnale laupäeval, 8. septembril s.a. Jumalasõna kuulutamine toimub Olaus Petri kirikus.

Göteborgi noortele instruktor

Eesti Komitee Göteborgi osakond loodab ka tänavu, eelmise aasta eeskujul saada tööturuvahendusel (Arbetsförmedlingen-Länsarbetsnämnden i Göteborgs och Bohus län) ühe palgalise noorteinstruktori.

Instruktori kohale kandideerija peab olema alla 25 aasta vana, tööametis registreeritud tööotsijana ning valdama eesti keelt. Muude töölesannete hulka kuuhub ka osavõtt teoreetilisest kursusest, mis korraldatakse aadressil: Göteborgs Folkhögskola, Magasinsgatan 23. Lähemat informatsiooni saab Komitee Göteborgi osakonnast, tel. 11 59 00.

Kohalik elu

GÖTEBORG

Jonseredi tälesnduskool

Jonseredi eesti tälenduskool alustab õppetööd kolmapäeval, 12. sept. kl. 17.15 Jonseredi koolis. Õpetajaks on Ille Palm.

Partille tälenduskool

Õppetöö Partille tälenduskoolis algab septembri keskpaigu. Täpne kuupäev ja kellaaeg selguvad hiljem. Uueks õpetajaks on Mart Nõmm, kes asus Lundist elama Göteborgi.

USA

USA kaheksa protestantliku usutunnistuse esindajad otsustasid Memphises peetud koosolekul ühel häälel lükata määramata ajaks edasi plaan ühendada need usutunnistused üheks 22 miljoni liikmega protestantlikuks kirikuks.

Cape Kennedy maailmaruumi asutisest lasi planeet Jupiteri suunas välja maailmaruumisõiduk "Pioneer 11", mis kaalub 570 naela, maksab 48 milj. dollarit ja peab maailmaruumis valitsevate tingimuste uurimiseks läbi lendama 620 milj. miili.

President Richard Nixon loobuskavast nõuda Kongressilt palju biljoneid dollareid Põhja-Vietnami ülesehitamiseks. Kava vastu oli Kongressi enamus, kuna Põhja-Vietnami kommunistlid rikuvad vaherahu tingimusi.

— — —

Agneta ja Tõnis Pappile sündis Stockholmis poeg.

Keres jäi 12. kohale

PETROPOLIS (EPL) – Maailmameistrivõistluste kandidaatide kvalifitseerimisturniiril Brasiilia linnas Petropolises tuli võitjaks 21-aastane kohalik male "imelaps" Henrique Mecking, kes 12 punktiga oli ees Gellerist, Polugajevskist ja Portischist, kes kõik saavutasid 11,5 punkti.

Viies oli Smõslov 11, kuues Hort 10, eitsmes Bronstein 9,5, kaheksandad Ljubojevic ja Ivkov 9, kümnendad Reshevski ja Savon 8,5 ning kaheteistkümnendad Keres ja Panno 8 punktiga.

Keresele on see halvimaid turniire kogu tema karjääri jooksul.

Göteborg tähistab juubeleid

GÖTEBORG (EPL) – Göteborgis korraldatakse Esinduse üldkogu kultuurtoimkonna algatusel ja koostöös teiste eesti organisatsioonidega kirjandusõritus, millega märgitakse ära kirjanike Arvo Mägi ja Valev Uibopuu juubelitähtpäevi.

Arvo Mägi sai 13. juunil 60-60-aastaseks ja Valev Uibopuu saab 60-aastaseks 19. oktoobril. Mainutud üritus leiab aset pühapäeval, 28. oktoobril ajavahemikul kella 12-15-ni Eesti koguduse ruumides, Götgatanil. Mõlemad juubilari loomingust annab ülevaate kirjanik Raimond Kolk. Muude ettekannete osas teatatakse kava üksikasjalikumalt hiljem, samuti täpsem kellaaeg.

Õp. Bruno Edorma abikaasa Edithiga Torontost veetsid puhkuse Rootsis.

K. Laretei USA-reis jääb ära

Käbi Laretei pidi ka sel aastal USA-s esinema novembri kuus, m.h. Lincoln Ceneteris New Yorgis. Nüüd on tema USA-mänedzher teatanud, et kunstnik ei saa kontserti anda, kuna rasked sündmused perekonnas on takistanud teda ettevalmistustes.

Veebruarikuus suri Käbi Lartei isa min. Heinrich Laretei ja nüüd lamab juba mõnda aega kunstniku ema Alma Laretei halvatuna meelemärkusetult haiglas. Lisaks sellele vigastas Käbi Laretei hiljuti taksouksega oma sõrme – õnneks küll luumurdeta, kuid arst soovitas mõneaegset puhkust. Käbi Laretei sõidab USA-sse nende olukordade tõttu alles tuleva aasta teisel poolel.

Tallinnas surid Robert Klooren, Luise Saarm, Heino Meiorg (sünd. 1924) ja Elmar Nitski.

Isikupärane K. Luts

18. augustil avas Sveagalleriet oma n.n. kunsti suurturu (Konstens stormarknad), mille taotlused on samad, mis näit. Konstfrämjandet'il, s.o. head kunsti rahvale lähemale tuua ja kättesaadavamaks teha. Seepärast on väljapandud kunstiteoste hinnad piiratud ning ükski maal ega teine kunstiese ei tohi maksta üle 2000 kr. Esinejaid kunstnikke on 60 ümber ja eksponaatide arv kataloogi järgi on tükk maad üle 400, sisaldades maali, graafikat ja vähesel määral isegi skulptuuri.

Karin Luts on esindatud nelja maaliga, kaks õli ja kaks akvarelli. Oleme viimasel ajal ülekaalukalt näinud Litsu isikupärast värvigraafikat, siin aga on huvitav vaadata ja "meelde tuletada" ka kunstniku teist palet. Jacko (299) on asjalik portree, mis kujutab mellegi tuntud rootsi kunstnikku Jacko (Gertrud) Wieselgreni. (Esineb muide samal näitusel rea maastikega).

Lutsu maalis seisab kujutatu ristijalu ning käed taskus väheste valgusefektidega askeetses interjööris. Näpid värvid on hallpunases, millest viimast on kolmes-neljas toonis, lisaks pruun. Kogumulje on ebaharmooniline, "käristatud", mis oletatavalt kuulub portreteeritava karakteristikasse ja on seega tõenäoliselt kavatsuslik.

Teine õlimaal on lopsakad Suvelilled (300): vanaaegseid ümmargusi jorjenitopse punases ja kollases, siniseid koduigatsuse käokingi ema lillepeenralt j.m. Sümeetriliselt üles ehitatud röömus suvine pundar.

Akvarellid Meri ja majad I ja II on suvised needki, tõusteks helendavais triipudes üle paberipinna. Punase-katuselised majad, meri, näed ja taevas ikka järjekorras üksteise kohal. Mere sinirohelised üksteisesse jooksvad toonid kontrasteerivad säravalt katuste murtud punaga.

Külastajaid tundus rohkesti ka argipäevasel päeval ja punaseid täppegi piltide all, Karin Lutsuligi.

Näitus kestab 16. septembrini.

EEVI END

Küsimus. . .

Algus lk. 1

all. Jälitatakse usklikke ja neid kiusatakse taga, poliitilist mõttevabadust ei esine. N. Liidus on tundmatud ka vabad valimised.

Praegu arutatakse Euroopa julgeoleku ja pinge vähendamise küsimusi. Vene teadlane Andrei Sahharov on korduvalt hoiatanud rahvusvahelise koostöö arendamise eest N. Liidu tingimustel.

Meie kõik soovime riikidevahelise pinge vähendamist ja rahu. Kuid rahu on võimalik ainult vabaduse kaudu.

Kuidas kavatseb teie erakond valisuseisundisse pääsemisel suhtuda nendesse julgeolekuküsimustesse? Oleme kõik kohustatud kaasa aitama vabaduse loomiseks teisel pool okastraati, mis praegu Euroopat poolitab ning perekondi ja suguvõsasid killustab.

Kas teie erakond on valitsusseisundis valmis töötama, et tekiks ulatusliku ideede vahetus lääne ja ida vahel ning loodaks idariikide kodanikele liikumisvabadus?

N. Liit on korduvalt vägivaldselt takistanud vähemusrahvaste õigust enesemääramiseks ja iseseisvuseks.

Sellepärast peame vabas maailmas väsimatult protesteerima sellise ülekohtu vastu ja mitte maha vaikima väikeste rahvuste vabadusvõitlust raudeesriide taga.

Kas teie erakond nõuaks valitsusseisundis vene sõjaväeüksuste tagasi tõmbamist Ida-euroopa n.n. vabariikidest?

Usulistel ja poliitilistel põhjustel istub Nõuk. Liidus tuhandeid inimesi vanglates, vaimuhaiglates ja orjalaagrites. Sellist olukorda ei tohi vaba maailm kuidagi lubada.

Kas teie erakond aitaks valitsusseisundis kaasa sellise vägivalla elimineerimisel — näiteks mõne resolutsiooni näol, mis seda olukorda hukka mõistab?

Üha rohkem põgenikke idariikidest on Rootsist tagasi saadetud raudeesriide taha, kus neid eranditult jälitatakse ja taga kiusatakse.

Seda asjaolu paljastas suurt tähelepanu äratanud "Põgenike uurimus". Eriti on viimastel aastatel poliitilised põgenikud idariikidest pidanud sellise karmi saatusega leppima.

Olukord on märkimisväärne, kuna Genfi konventsioon aastast 1951, mis käsitleb poliitilisi põgenikke, kannab ka Rootsi allkirja. Seega on Rootsi kohustunud konventsioonile järgima.

Kas teie erakond oleks valitsusseisundis valmis Genfi konventsiooni määrustele alluma, võimaldades poliitilistele põgenikele varjupaika Rootsis?

Kõikide idariikidest tulnud põgenike nimel palume teid kui parteijuhti küsimustele peatselt vastata.

†

Kallist

Salme Mathiesen'it

mälestavad

KANGROD
REITALUD
RIISPERED

†

Armast kolleegi

Doktor

Antonina Beitler-Dorch'i

mälestab kurbuses

EESTI ARSTIDE SELTS ROOTSIS

Täname südamest kõiki, kes meie armast ema ja vanaema

Liis Anelin'i

tema viimsele teekonnale saatsid, meile meie leinas kaastunnet avaldasid ja Cancerfondi toetasid.

REIN ja EVA ANELIN lastega

ELLA KIRSIPUU

E.Kirsipuu 75-aastane

Stockholmis tähitab 9. septembril oma 75-ndat sünnipäeva naisorganisatsioonide ja sotsiaaltegelane Ella Kirsipuu.

Juubilar sündis 1898 Järvamaal Vahastu vallas koolilõpetaja tütrena, lõpetas 1917 Beljajevi gümnaasiumi Tallinnas ning 1929 Tartu ülikooli õigusteadlasena.

Olles töötanud rida aastaid Tallinna KNNÜ sekretärina, kus teda paelus peamiselt selle organisatsiooni tegevuse sotsiaalne külg, kasutaas juubilar võimalust täiendada end oma huvi alal, siirdudes USA-sse New York School of Socialworki, kus tal 1931/32 aasta jooksul oli võimalik tutvuda sotsiaaltöö meetoditega ning nende rakendusega mitmesugustes sotsiaaltöö asutustes, omistades erilist huvi individuaalkäsitluse menetuste rakenduse võimalustele. Vastavaid teadmisi oli juubilaril hiljem võimalus rakendada õppejõuna Eesti Naisliidu poolt asutatud Kodumajanduse ja Sotsiaalinstituudis ning omas tegevuses Sotsiaalministeeriumis hoolekande nõunikuna 1936-1940. Olgu siinkohal nimetatud, et Kodum. ja Sotsiaalinstituudi sotsiaalharu lõpetajaid rakendati tööle kohalike omavalitsuste hoolekande osakondade juurde, kuhu hiljem asutati ka lastekaitseametid -lastekaitse inspektorite juhtimisel.

Töötades sotsiaalministeeriumis oli Ella Kirsipuu Lastekaitsefondi ja Emade- ja lastekaitse seaduseelnõude koostajana kaastegev. Lastekaitsefondi seadus kehtestati 1938. Sellest said toetust lasterikkad perekonnad.

E.K. on võtnud osa mitme naisorganisatsiooni tööst. Ta oli Eesti KNNÜ delegaat Inglismaal 1926 ning 1931 Shveitsis peetud ülemaailmsetel KNNÜ konverentsidel ja 1936 Jugoslaavias peetud ülemaailmsel Naisliidu konverentsil Eesti Naisliidu esindajana.

Rootsis tegutses E.K. arhiivitöötajana pensionile minekuni. Akadeemiliselt kuulub ta Eesti Naisüliõpilaste Seltsi.

ADA OTEMA

Grand Prix Maire Männikule

PARIIS (VES — Pariisis elunev eesti skulptor Maire Männik võitis hiljuti prantsuse riikliku suurauhinna (Grand Prix du Sculpture de Ile de France). Auhinna rahaline väärtus on viis tuhat franki.

Auhind anti üle pidulikult Societe Ricard'i auditooriumis suurearvulise rahvusvahelise ajakirjanduse ja külaliste juuresolekul. Nimetatud auhind on seda enam silmapaistev, kuna see on ainuke auhind Pariisi aastanäitusel, mis määratakse aasta parimale Prantsusmaa skulptorile.

P. Kitsnik 50-aastane

Stockholmis tähistas 31. augustil oma 50-aastast sünnipäeva insener Peeter Kitsnik.

• Huumor

— Kas on võimalik arendada ausat koostööd Vatikani ja Moskva vahel?

— Põhimõtteliselt ja. Paavst peab aga pöblis ühe lause ümber kirjutama järgmiselt: "Alguses lõi Jumal taeva ja maa kompartei juhtimisel".

— Kas on tõsi, et N. Venes isegi paljud täiskasvanud usuvad Jõuluvana olemasolu?

— Mitte kõik. Need, keda teie mainite, on poliitikud.

— Kas võib partei kunagi eksida?

— Põhimõtteliselt küll, kuid praktiliselt ta ei eksi kunagi.

— Kust te seda nii hästi teate?

— Meie küsisime parteist järele.

— Kas lutikad võiksid kunagi revolutsiooni teha nagu inimesed?

— Põhimõtteliselt küll, kuna nende soontes voolab tööliste ja talupoegade veri.

— Kas võib siili peale istuda?

— Põhimõtteliselt mitte. See on aga võimalik kahe eeltingimuse juures: esiteks, kui siili okkad ära raseerida, teiseks — kui partei seda käsib.

— Kas N. Venes on kirjade tsensuuri?

— Pole kunagi olnud! Nõukogude Venes ainult ei toimetata edasi neid kirju, mis on nõukogude-vastase sisuga.

— Mis juhtuks, kui mõnele meie targale juhile opereeritakse sisse lääneinimese süda?

— Põhimõtteliselt mitte midagi. Meie tarkade juhtide juures ei etenda süda mingit osa.

— Kas võib nõukogude kodanik vabalt oma arvamusi avaldada?

— Aga muidugi! Kuid ainult siis, kui ta on juba välismaale putkanud.

— Kas on mingit dialektilis-materialistlikku definitsiooni tanki kohta?

— Tank on lõbusõiduauto, millega sotsialismimaa kõrged juhid sõidavad oma rahva hulka. See võib tarvidusel ka tarvituseks rahva sekka tulistada.

— Ma olen kuulnud, et Ida-Saksamaal üks tehas on pannud välja sildi: "Meie töötame pigem kümne venelase, kui ühe ameerikase heaks". Kas idasakslased on nii palavalt venelasi armastama hakanud"?

— Meie uurisime seda möistatuslikku asja lähemalt. Tegemist on nimelt surnukirstuvabrikuga.

SIIT ja SEALT

Liina (n-na Taval) ja Rolf Ranvertile sündis Stockholmis tütar.

Peeter Piirimets laulatati Stockholmi Soome kirikus abielu Maarit Loyhkoga.

Peter Kallas on nimetatud äsjaloodud Ühendriikide firma APECO Corporation (Evanstonis) rootsi sõsarettevõtte Amphoto (Sweden) AB regioonishefiks.

Endel Loide perekonnaga New Yorgist saabus kuuenädalasele reisile Euroopasse, külastades ka Rootsit.

Eino Kooba, eesti arst Ohiost USA-st saabus Shveitsi. Kuu aja jooksul külastab ta perekonnaga veel Itaaliat, Austriat ja Saksamaad.

REIN KÄÄRIK

Rein Käärik Rootsi meistriks

GÖTEBORG (EPL) — 30 km Göteborgist väljas Härsjö järvel toimusid rootsi meistrivõistlused akvalangistidele. eestlane Rein Käärik Grisslehamnist, sealse tuukrijaama juhataja ja allveespordi treeninguradade korraldaja, esines edukalt paarisujumises umbes kilomeetrilisel rajal kompassiorienteerumises, tulles meistriks koos Arne Borliniga.

Täpsusujumises allvee tuli Rein Käärik kolmandaks ja tema partner esimeseks. Käärik on praegu 55 ja Borlin 64 a. vanad, mis näitab, et oskused ja kogemused sellel spordialal kaaluvad tihti üles nooruse. Võistlejaid oli tänavu üle 80-ne. Järgmisena võistleb Rein Käärik Karlstadis, kus 8. ja 9. septembril toimuvad Põhjala meistrivõistlused.

Külastage EESTI MAJA WALLING. 34-I

Eesti Majas korter välja üürida

Kuuetoaline korter on Eesti Majas välja üürida. Ilus, avar ja valge korter asub Eesti Maja neljandal korrusel. Põrandapinda on kokku 184 ruutmeetrit. Korterit võib kasutada elukorteriks, või väga sobivalt näiteks kombinatsioonis elukorter — arstipraktika/kontor. Üüri suurus on olenev asjaolust, kas üürnik või Eesti Maja teostab korteris vajalikuks osutuvaid töid. Möte on eelkõige võimaldada korterit eestlastele. Kui see aga ei õnnestu, oleme sunnitud otsima üürnikku rootslaste hulgas. Korterist huvitatuil pöörduda E.M. majavanema poole telefonil 11 47 77.

Henry Karell Virgin Islandist, mis kuulub USA-le, töötab praegu USA First National City Bank esindajana Hollandis.

Kui esineb surmajuhtum

Konsulteerige suurima usaldusega matusebürood

Thure Söderquist Begravnings & Eldbegängelsebyrå

Mariatorget 1

116 48 STOCKHOLM

Tel. 44 80 07, 44 80 98

Eriala:

Eestikombelised matusetalitused

Ööpäevane valvekord

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

Vana kuuetesitkümnenda sajandi kloostri võlv moodustab uue Stockholmi eesti algkooli saali, mida kaustatakse koos Storkyrkoskolaniga. See on vana hoone vanim osa. Pildil moment avamisaktuselt, kus köneleb koolijuhataja Udo Juuno (EPL-foto Tippo).

Murelikke hääli USA-s vene kaubalepingu pärast

WASHINGTON (VES) – N. Vene aatomifüüsik ja opositsionäär Sahharov hoiatas läänt neil päevil "aitamast jalule" oma peavastast. Murelikke hääli on kuulda ka USA-s, isegi liberaalsetest ringkondadest. Liberaalide ajakiri "New Republic" töi Kalifornia Berkeley professor Gregorgy Grossmani kirjutise, milles öeldakse, et tähtsamad punktid on kaubalepingu sõlmimisel jäänud arutamata. Näiteks: kas Moskva ei kasuta kaubalepingut majanduslikeks või poliitilisteks väljapressimisteks? Parempoolses nädalalehes "Human Events" öeldakse, et kaubandusleppes on palju irriteerivaid mitte-kokkuleppeid, mistõttu kord peab jälle kannatama ameerika maksumaksja. Ka muljal ajakirjanduses on olnud palju juttu kaubaleppest, kusjuures eriliselt on käsitlemist leidnud veoautode vabriku ehitamine Kaama äärde, arvutusmasinate müük, Siberi gaasi ostmine ja nisumüük venelastele.

Antony Sutton kirjutab nädalalehes "Human Events", et Washingtonis on liiga palju kaalu antud oletusele, nagu aitaks äsjane kaubalepe ehitada sildu Nõukogude Venega. Ta ütleb, et varem on katsutud "sildu ehitada", kuid kõik need katsed on nurjunud. Näiteks 1963 president Kennedy sõlmis venelastega nisumüügi kokkuleppe, mille juures USA maksumaksjad pidid ohverdama 100 milj. dollarit juurdemaksudeks.

Sellest ilusast zhestist hoolimata alustas N. Vene aasta hiljem Vietnamis agressiooni, saates sinna oma nõuandjaid varustust ja relvi.

Veoautode vabrik Kaama äärde ehitatakse ameeriklaste poolt ja sellest tuleb suurim selletaoline tehas maailmas, kus kava kohaselt lastakse välja 100.000 veoautot aastas. See on suurem aastatoodang, kui kõikide USA raskeveoautode vabrikute toodang kokku.

Ajakiri "Time" meenutab sel puhul itaallaste Fiat tehase saatust. Teatavasti itaallased ehitasid Volgogradi sõiduautode vabriku, kus hakati tootma automarki Fiat 124. Venelased eksporteerivad nüüd neid Fiat autosid Euroopasse 4-5 korda odavamalt, kui nende autode eest peavad maksma venelased.

Vene Fiat teeb juba kibedat konkurentsi ,Itaalia Fiat autodele Lääne-Euroopas. Kannatajaks on Itaalia Fiat aktsionärid, kes suure õhinaga hakkasid N. Venes autovabrikut ehitama, et veelgi rohkem teenida. . .

Arvestusmasinate müügi puhul N. Venes oli võhilikku propagandat, et Venesse saadetavat vaid "tsiviil-arvestusmasinad", milledega sõjalisel alal polevat midagi peale hakata. Asjatundjad ütlevad, et tegelikult on sõjalised on tsiviil-arvestusmasinad samad, nendel pole mingit vahet.

Üks USA arvestusmasinate firma sõlmis leppe (riikliku garantiiga) super-arvestusmasinate ehitamiseks venelastele. Firma CDC direktor W. C. Norris oli sel puhul ütelnud ajakirjandusele: "Kui meie ei loo kontakte nende (s.o. kommunistlike! maadega, ma ei kujutle, kuidas me siis üldse saame nendega lahendada lahkarvamisi. . .".

Suurfirma direktor võib seesugust naiivset propagandat rahumeeli teha, sest president Nixoni loal Export-Import pank finantseerib selle äritehingu. Firma ei kaota midagi, tõenäoliselt kaotab aga hiljem maksumaksja.

Sibergi gaasi osas on olnud ajakirjanduses pikki vaidlusi. On kinnitatud, et USA loodusgaasi varud on veel määratusuured, valitsus ainult pole asunud nende ekspluateerimist selgitama. Mõned on ka öelnud, et Siberi gaas on kuus orda kallim, kui USA oma gaas.

Kuid selle kõrval tõstetakse USA ajakirjanduses üles olulisem probleem. USA müüb gaasi saamiseks N. Venele n.ö. oma tehnoloogiat ja investeerib suuri summasid. Kuid mis siis, küsib eelmärgitud A. Sutton, kui USA ja Vene vahel kerkib poliitiline tüliküsimus, kasvõi, näiteks, vene juutide pärast? Moskva talitaks sel juhul väga lihtsalt: ta keeraks gaasikraanid seniks kinni, kui USA on järele andnud!

Viljamüügi laping on eriti pahandanud farmereid, kuna hiigelprofiit võeti suurfirmade poolt nendel otse nina eest ära. "Human Eventsi" teatel oli USA põllutööministri abi Clarence Palmby aprillis 1972 viibinud Moskvas nisumüügi küsimust arutamas. Juunis 1972 Palmby lahkus ministeeriumist ja sai viljafirma Continental Grain Co abipresidendiks.

Juublis sai teatavaks viljamüügi kokkulepe, kusjuures ilmnes, et Continental Grain Co oli saanud 47 protsenti nisumüügist enda kätte. Seoses viljamüügiga Venele hakkasid tõusma hinnad, Cont. Grain Co aga oli kindlustanud endale vilja varakult enamvähem endise hinnaga.

Washingtoni propaganda järele tähendavat nisumüük venelastele ühtlasi suurt sõprust vene rahvaga. Tänulik vene rahvas hakkavat nüüd kindlasti ameeriklastesse teisiti suhtuma. Fakt on see, et Moskva pole nisuostust oma rahvale sõnagi rääkinud ja vaevalt kunagi laiem vene mass teabki, et ta sööb head ameerika nisu, millele pealegi ameerika maksumaksja on suuresti juurde maksnud (40 centi bushelilt). Nisumüük, kinnitab ajakiri "U.S. News & World Rep." toob hilgeikasu üksikutele firmadele, uue inflatsioonilaine aga ameerika rahvale.

Kaubanduses N. Venega, ütleb "Human Events" peaks Washington ükskord ometi arvesse võtma seniseid kogemusi. Kas või sedagi, et N. Vene ainukese riigina maailmas pole, näiteks tasunud enne maailmasõja-aegseid võlgasid, kuigi kõik teised riigid on omaks võtnud ka "eelmiste rezhiimide" võlad.

Edasi ei näi Washingtonis midagi tähendavat see, et kuulsat Lend-Lease võlga II maailmasõjast venelased lubasid lõppeks tasuda vaid ühe protsendi — kui ta sedagi kunagi tasub.

Ajakiri ütleb kokkuvõttes: Kongress peaks ükskord taipama, et kaubelapeingud N. Venega lõpevad alati maksumaksjate suurema koormamisega. Kaubandust N. Venega võib arendada ainult ühel tingimusel: kaupa müügu erafirmad vabaturu korras ilma valitsuse vahegrantiideta, ja venelane maksku kauba eest kullas.

VOX

Katoliiklik kaplan kes end ei alanda

Deutsche Verlags-Anstalt väljaandel ilmus Stuttgartis äsja kaplan Adolf Holli raamat "Tod und Teufel" (Surm ja kurat, hinnaga 24 DM). See katoliiklik preester on viimaste aastate jooksul oma tööde läbi kuulsaks saanud, millistest senini on tuntuim "Jesus in schlechter Gesellschaft" (Jeesus halvas seltskonnas).

Ta valdleb oma teostes sageli paavsti õpetuste vastu, ei nõustu näiteks tsölibaadiga, ilma et ta seepärast usuvastaseks muutuks. Kirik, ükskõik milline, käib vale teed, seepärast on tema mõju langemas igal pool maailmas.

Eriti katoliku usk oma dogmadest kinnipidamisega on sageli eksinud ning sarnaneb selles osas kommunismile, mis ju N. Liidus keelab ära isegi vaidlused ühe või teise Marxi poolt püstatatud teooria vastu, mis ei sega aga partei juhtivaid jõude talitamast praktikas risti vastu teoreiale.

Oma vaimuliku kohustustest vabastati Holl 1971.a., pärast ülalnimetatud Jeesuse-raamatu ilmumist. Holl teatas avalikult Viini peapiskop Königile, et ta vaatamata sellele loeb ennast nagu varemgi kuuluvaks katoliku kirikusse.

Kuna kaebused tema õpetuste ja jutluste vastu aina suurenesid (veel enam suurenes aga tema populaarsus eriti Austria vaesemates kihtides), võeti temalt mõne aja eest ka õigus jutlustada ja õpetada, ning lasti ühtlasi ka lahti Viini ülikooli teenistusest, kus ka dotsendina pidas loenguid.

Sama peapiskop oli talle varem esitanud küsimuse, kas ta usub sellesse, et Jeesus on Jumala poeg, millele Holl vastas järgmisel päeval kirjalikult, et ta sellesse usub.

Endisel kaplanil (sünd. 1930) pole temalt võetud ametid ja ülesanded materiaalselt tähtsad. Ta teenib oma raamatutega nii suuri summasid, et ei tule kõne allagi alistumine kiriku tahtele majanduslikel kaalutlustel. Ta võtab abiotsijaid inimesi oma korteris vastu, trööstib ja õpetab neid, annab neile nõu, mis teha ja kuidas antud juhul talitada.

Muide pöördus tema poole pika kirjaga talupoeg Seibold Ulmi ümbrusest. Vanem inimene ,keda piinasid mitmed usulised küsimused. Ta oli kirjutanud tuntud Baieri poliitiku Straussi ja kantliser Brandtile oma hädadest saamata vastust.

Lõpuks kirjutas ta Hollile, kellest ta oli palju kuulnud ja lehtedest lugenud. Kirjas tähendas ta muu hulgas:

"Kui vaatan oma elule tagasi, võin tagasihoidlikult ütelda, et olen liiga palju uskunud. Olen nüüd vana ja pean mõtlema lahkumisele siit maailmast. Mida pean tegema kõige sellega, mis on mu peas kummitab? Mis on pärast surma ja mis ei ole?"

Vastus sellele küsimusele moodustabki raamatu sisu.

Nüüd ei tule aga arvata, et tegemist on mõne valmuliku sisuga traktaadiga, nagu neid on juba tuhandeid ilmunud. Holl püüab leida vastust Seiboldi küsimusele. Lõppetulemuseks on sõnad: "Ma ei tea seda". Ent ta ei taha seepärast Seiboldi veel hätta jätta, kuna ta ka ise on selliste mõtetega aastaid ringi jooksnud.

Tema vastusest, s.t. raamatust, loeme hulk huvitavaid asju, mis sageli näiliselt üldse ei puuduta küsimust, ta valdab maailma uusi mõtteid, tuues alati tõendeid oma vaadete kinnitamiseks. Kähe teaduskonna doktorina (dr. theol, et phil.) on ta väga palju lugenud, peale selle liikunud oma ja teiste rahvaste seas.

Ta tunneb huvi pea kõikide alade kohta, kõigepealt aga vanade inimeste vastu, kellele ta on palju aastaid jutlusi pidanud.

Paistab, et Holl kasutab raamatut iseenda kahtluste hajutamiseks, mis teda on saatnud tema eluteel noorusest peale. Kõigepealt võtab ta oma teoses ette ringkäigu n.ö. läbi "inimmõtete muuseumi" alustades ülevaadetega vanade egiptlaste püramiidide ja lõpetades praeguste primitiivsete rahvaste elukommetega, nende vaadetega elule ja surmale ning matmiskommetega.

Ta jutustab, mida mõtlesid Buddha ja Muhamed surmast, kuidas tekkis inimeste peas viimasepäeva kohtu idee ja missuguseid järeldusi aastasadade jooksul neist mõtetest tehti.

Muide on keskaeg autori arvates kestnud peagu tänapäeavni. See oli ajajärk, mis töi inimestele trükikirja, kus ehitati linnad, leiutati niisutamiskraavid, tehti vahet inimeste ja inimeste vahel klasside ja kihtide näol. Seda keskaja korda sai kaitsta ainult jõu abil.

Seoses sellega köneleb Holl kommunismist ja kirikute põletamistest N. Venes, mis tema arvates on ainult teine vorm läänes valitsevast seigendusest. Mõlemad voolud on arvamusel, et usk moodustab olulise takistuse võitluses haiguste, viletsuse ja rõhumise vastu.

Usk katsub inimesi trööstida, teise, parema maailma olemasoluga ja takistab seetõttu vaimulikke pööramast tarvilikku tähelepanu inimkonna haletsusväärsele olukorrale, et seda juba siin maailmas parandada. Venemaal muudeti endine kord ja endised vaated järsult (politsei,Siberi ja tapmiste abil), mispärast autor üldse N. Liidu korrale suuremat tähelepanu ei pööra — toore jõu ja kuulipildujate vastu ei saa võidelda ainult sõnadega ja raamatutega.

Läänes nimetatakse kirikuvastast protseduuri sekulariseerimiseks, ilmalikuks tegemiseks, mis asja ei paranda ega lahenda küsimust. Tehakse vahet arvamuste, veendumuste ja meelestuse vahel, kusjuures arvamusi kõige kergemalt vahetatakse (näiteks moe -alal) ja veendumusi kõige raskemalt (näiteks abordi küsimuses).

Niisugustesse gruppidesse laguneb terve inimkond, kuivõrd teda kõnesolevad küsimused üldse huvitavad.

Kurja juur istub meis enestes (kurat või UNF, nagu teda nimetab autor), vahetevahel ajakirjanduse toimetuste ruumes, parteide sekretariaatides, pliskopites ja pangadirektorites. Kui "UNF" tahab kõnelda, hakkavad soomusautod liikuma ja kirjanikud pannakse vanglatesse.

OSKAR ANGELUS